

Maarnse Grindweg, Maarn, gemeente Utrechtse Heuvelrug

Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

J. Holl

Colofon

ADC Rapport 4484

Maarnse Grindweg, Maarn, gemeente Utrechtse Heuvelrug

Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

Auteur: J. Holl

In opdracht van: Lieveense CSO

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 21 februari 2018

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: concept

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

J. Huizer

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten

Postbus 1513

3800 BM Amersfoort

Tel 033-299 81 81

Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding en administratieve gegevens	6
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Doelstelling en vraagstelling	8
2.2 Methodiek	8
2.3 Resultaten	8
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	13
3 Inventariserend Veldonderzoek	15
3.1 Plan van Aanpak	15
3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	16
3.3 Conclusies	18
4 Aanbeveling	20
Literatuur	21
Geraadpleegde websites	21
Lijst van afbeeldingen en tabellen	22
 Bijlage 1 Cultuurhistorisch onderzoek	
Bijlage 2 Boorgegevens	

Samenvatting

In opdracht van Lieveense CSO heeft ADC ArcheoProjecten in november 2017 een bureauonderzoek uitgevoerd op de locatie Maarnse Grindweg te Maarn, gemeente Utrechtse Heuvelrug. Aanleiding is de voorgenomen bouw van drie woningen en een ontvangstcentrum.

Op basis van het bureauonderzoek is het plangebied gelegen op de flank van de stuwwal van de Utrechtse Heuvelrug, op de overgang van de stuwwal naar het dekzandgebied ten noorden hiervan. Deze overgangszone heeft lange tijd een gunstige vestigingslocatie gevormd. De oudste vindplaatsen die verwacht werden, dateren uit het Paleolithicum en Mesolithicum, hoewel uit deze perioden slechts weinig vindplaatsen bekend zijn in de wijde omgeving van het plangebied. Uit de periode Neolithicum – Romeinse tijd werden nederzettingsresten en resten van beakkering verwacht, evenals resten van begravingen of crematies. Archeologische resten in de omgeving van het plangebied betreffen hoofdzakelijk grafheuvels uit het Neolithicum tot de IJzertijd. Locatie 1 maakte vanaf de Late Middeleeuwen onderdeel uit de Maarnse Eng. Vandaar dat hier archeologische resten verwacht kunnen worden uit de Late Middeleeuwen. Ten noorden van de Maarnse Grindweg zijn enkele aardewerkscherven gevonden die gedateerd kunnen worden in deze eerste ontginningsfase. Vanaf ca. 1400 vond plaggembestuing plaats in locatie 1 en ontstond een naar verwachting 60 tot 80 cm dik plaggendek. Op basis van het ontbreken van aanwijzingen voor bebouwing op de historische gegevens, werden geen archeologische resten uit de Nieuwe tijd verwacht. Locatie 2 lag gedurende de Middeleeuwen en Nieuwe tijd in onontgonnen gebied. Op deze locatie werden geen archeologische resten uit deze perioden verwacht.

Teneinde deze verwachting te toetsen en aan te vullen is in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Hierbij is in locatie 1 matig fijn, zwak grindig, matig slecht gesorteerd zand aangetroffen, dat gerekend kan worden tot smeltwaterafzettingen. Deze locatie is op basis hiervan gelegen op een sandr die aan de voet van de stuwwal is afgezet. In de top van deze afzettingen is een podzolprofiel ontwikkeld. Tijdens het booronderzoek is een bruine B- of BC-horizont aangetroffen. Hierboven bevindt zich een 30 tot 50 cm dik plaggendek. Tussen het plaggendek en de natuurlijke ondergrond is een oude ploeglaag te herkennen in de vorm van een 10 cm dikke, vlekkerige laag. Hoewel het op basis van het bureauonderzoek verwachte dekzand niet is aangetroffen, geldt de opgestelde archeologische verwachting ook voor de sandrs zoals aangetroffen in het plangebied. Het vondstniveau is reeds verploegd, waardoor naar verwachting sprake is van een lage vondstdichtheid. Archeologische vindplaatsen kunnen voorkomen vanaf 30 à 60 cm –mv, in de basis van het plaggendek, de onderliggende ploeglaag en de top van de smeltwaterafzettingen. Hierbij kan gesteld worden dat archeologische resten ten zuiden van de door het plangebied lopende bosweg vanaf 30 cm –mv verwacht worden en ten noorden van de bosweg vanaf 50 cm –mv. Een eventueel sporenniveau zal zich in de top van de C-horizont aftekenen (70 à 110 cm –mv).

Locatie 2 is gelegen op de flank van de stuwwal. Hier is matig tot sterk grindig, matig fijn zand aangetroffen. Dit zijn gestuwde afzettingen. Bovenin deze afzettingen is een podzolprofiel ontwikkeld. Tijdens het booronderzoek is een bruine B-horizont en in sommige boringen een lichtgrijze E-horizont aangetroffen. Hierboven bevindt zich een 20 cm dikke A-horizont. De bodemopbouw is in het grootste deel van de boringen nog intact. In boring 1, in locatie 1, is de bodem tot 60 cm –mv verstoord, waardoor het plaggendek niet meer aanwezig is. Hieronder is nog wel een BC-horizont aangetroffen. Een eventueel sporenniveau zal op deze locatie nog intact gebleven zijn. In boring 12, in locatie 2, is de bodem tot in de C-horizont (60 cm- mv) verstoord. Naar verwachting is een eventueel sporenniveau op deze locatie nog redelijk intact. In locatie 2 worden archeologische resten vanaf 5 cm –mv verwacht en bevindt een eventueel sporenniveau zich op 60 à 70 cm –mv.

ADC ArcheoProjecten adviseert om in locatie 1, wanneer de bodem tot meer dan 30 (ten zuiden van de bosweg) of 50 (ten noorden van de bosweg) cm –mv verstoord wordt, een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van het aanleggen van proefsleuven (IVO-P). Het doel van dit onderzoek is het onderzoeken van de gaafheid, omvang, datering en conservering van archeologische resten. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Voor locatie 2 adviseert ADC ArcheoProjecten om, wanneer bodemverstoringen plaatsvinden, een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een karterend booronderzoek. Het doel van dit onderzoek is het systematisch onderzoeken van het plangebied op het voorkomen van één of meerdere typen archeologische vindplaatsen. Op basis van de gemeentelijke richtlijnen wordt hierbij uitgegaan van een boorgrid van 20x25 m, waarbij geboord wordt met een 15 cm Edelmanboor. Het opgeboorde materiaal dient te worden gezeefd over een 4 mm zeef. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA).

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Lieveense CSO heeft ADC ArcheoProjecten in november 2017 en februari 2018 een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op de locatie Maarnse Grindweg te Maarn, gemeente Utrechtse Heuvelrug (afb. 1 en 2). Aanleiding is de voorgenomen bouw van drie woningen en een ontvangstcentrum.

Sinds 1 juli 2016 is de Erfgoedwet in werking getreden en is de Monumentenwet 1988 komen te vervallen. Het deel dat betrekking heeft op de besluitvorming in de fysieke leefomgeving gaat over naar de toekomstige Omgevingswet. Volgens het overgangsrecht van de Erfgoedwet artikel 9.1 gelden de bepalingen uit de Monumentenwet totdat de Omgevingswet in werking treedt. Op grond van deze bepalingen moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. In het vigerende bestemmingsplan 'OMMA Buitengebied', dat op 30 juni 2016 door de gemeente Utrechtse Heuvelrug is vastgesteld, heeft het plangebied de dubbelstemming 'Waarde Archeologie 3'.¹ Volgens de hierin opgenomen bouwregels is archeologisch onderzoek verplicht bij ingrepen groter dan 150 m² en dieper dan 30 cm –mv.

Ten behoeve van het verkrijgen van een omgevingsvergunning dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.0).² Behalve op de KNA is de uitvoering van het onderzoek tevens gebaseerd op de binnen de gemeente Utrechtse Heuvelrug geldende richtlijnen voor archeologisch onderzoek.³

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

Opdrachtgever:	Lieveense CSO mevr. M. Springer
Fase AMZ-cyclus:	Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek
Aanleiding:	nieuwbouw woningen en ontvangstcentrum
Locatie:	Maarnse Grindweg
Plaats:	Maarn
Gemeente:	Utrechtse Heuvelrug
Provincie:	Utrecht
Kadastrale gegevens:	gemeente Maarn, sectie A, nrs. 1391, 4766 & 4768 (allen deels)
Kaartblad:	32D
Oppervlakte plangebied	Locatie 1: ca. 12.700 m ² Locatie 2: ca. 2.200 m ²
Coördinaten:	Locatie 1: 153.256 / 452.336 153.405 / 452.336 153.405 / 452.186 153.256 / 452.186 Locatie 2: 153.772 / 451.768 153.844 / 451.768 153.844 / 451.699 153.772 / 451.699
Bevoegde overheid met contactgegevens:	gemeente Utrechtse Heuvelrug

---

¹ <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>

² SIKB 2013.

³ Luksen-IJtsma 2014.

---

	mevr. A. Luksen-IJtsma
	Postbus 200
	3940 AE Doorn
	0343 565 706
	annemarie.luksen@heuvelrug.nl
Archiszaaknummer:	4575483100
ADC-projectcode:	4190660
Auteur:	J. Holl
Projectmedewerker(s):	n.v.t.
Autorisatie:	J. Huizer
Periode van uitvoering:	november 2017
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	https://doi.org/10.17026/dans-zf4-frvq

---

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.0 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 2.1 tot en met 2.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied is gelegen in het bosgebied behorende bij het landgoed Huis te Maarn, ten zuiden van Maarn. Het is thans in gebruik als bosgebied.

Er is in dit stadium nog geen milieukundig bodemonderzoek uitgevoerd. Aangezien het plangebied in een bosgebied ligt, worden geen grootschalige verontreinigingen verwacht.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 500m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende

informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

In locatie 1 is de bouw van drie woningen gepland. De woningen hebben een bouwvlak van elk maximaal 150 m². Hieromheen zal een tuin worden aangelegd. Deze tuin zal niet verhard worden, behoudens een mogelijke oprit of pad naar de voordeur. In locatie 2 is de bouw van een ontvangstcentrum gepland. Op deze locatie zal een ontvangstruimte gebouwd worden van ca. 100 m², evenals een werkschuur van ca. 100 m².

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:600.000 ⁴	Gestuwde Pleistocene formaties, veelal rivierzand en –grind (kaartcode: G1)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁵	Smeltwaterwaaier (kaartcode: 4H3).
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁶	Locatie 1: hoge zwarte enkeerdgronden in leemarm en zwak lemig fijn zand, grondwatertrap VII (kaartcode: zEZ21-VII) locatie 2: holtpodzolgronden in leemarm en zwak lemig fijn zand, vergraven, grondwatertrap VII (kaartcode: Y21F-VII)
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; afb. 4) ⁷	Locatie 1: 9,5 à 9,8 m +NAP locatie 2: 9,8 à 10,5 m +NAP
Gemeentelijke geomorfogenetische kaart (afb. 3) ⁸	Locatie 1: dekzand met oud bouwlanddek locatie 2: stuwwal

Het plangebied is gelegen op (de flank van) de Utrechtse Heuvelrug, die ontstaan is tijdens de voorlaatste ijstijd (Saalien, 350.000 tot 126.000 jaar geleden). In deze periode werd het noordelijke deel van Nederland bedekt met een ijskap waardoor dikke pakketten rivierzand werden opgestuwd tot stuwwallen die zich aan de randen van de ijskap vormden. Hierdoor is de Utrechtse Heuvelrug ontstaan. De opgestuwde afzettingen worden in locatie 2 nabij het oppervlak verwacht. Gedurende warmere perioden kwam smeltwater vrij en werd zand en grind meegenomen door het water. Dit werd aan de voet van de stuwwal afgezet als smeltwaterwaaiers (sandrs, Formatie van Drenthe, Laagpakket van Schaarsbergen). Op basis van de gemeentelijke verwachtingskaart worden deze afzettingen direct ten noorden van locatie 2 verwacht. Op basis van de geomorfologische kaart 1:50.000 ligt het gehele plangebied echter op deze sandr. Mogelijk is daarom op de gestuwde afzettingen een dunne laag smeltwatermateriaal (grof, grindhoudend zand) aanwezig. De sandr-afzettingen zijn echter over het algemeen moeilijk te onderscheiden van de gestuwde afzettingen.⁹

Tijdens de laatste ijstijd (Weichselien, 115.000 tot 11.700 jaar geleden) bereikte het landijs Nederland niet. De maximale koude werd pas tegen het einde van het Weichselien, ca. 21.000 jaar geleden, bereikt. Gedurende deze periode ontbrak vegetatie vrijwel geheel en was de ondergrond permanent bevroren. Er werd veel zand door de wind verstoven en over grote afstanden verplaatst. Dit zand werd afgezet als ruggen, welvingen en koppen, dekzand genaamd (Formatie van Bostel, Wierden Laagpakket). Op basis van de gemeentelijke verwachtingskaart is in locatie 1 een laag dekzand afgezet.¹⁰ In een direct ten noordwesten van deze locatie geplaatste geologische boring door TNO is echter geen dekzand aangetroffen, maar bevinden zich vanaf 80 cm –mv

⁴ TNO-NITG 2005

⁵ Alterra 2006.

⁶ De Vries & Denneboom 1999.

⁷ ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer.

⁸ Botman *et al.* 2009.

⁹ Botman *et al.* 2009.

¹⁰ Botman *et al.* 2009.

smeltwaterafzettingen.¹¹ Direct ten noorden van locatie 2 is eveneens een geologische boring gezet.¹² Hierin is tot ca. 2 m –mv dekzand aangetroffen. Op basis van de geomorfologische kaart zijn ca. 50 m ten noordoosten van beide locaties gordeldekzanden aanwezig.¹³ Mogelijk dat in de deelgebieden zelf eveneens nog een dunne laag dekzand aanwezig is.

Vanaf het Holoceen, het huidige geologische tijdvak (11.700 jaar geleden tot heden), trad een definitieve klimaatsverbetering op. Hierdoor nam de vegetatie toe en werd het dekzandrelief vastgelegd. Wel trad plaatselijk verstuiwing op als gevolg van door de mens veroorzaakte ontbossing, overbegroeiing en afplaggen van de bodem. Dit stuifzand wordt gerekend tot de Formatie van Boxtel, Laagpakket van Kootwijk. Op basis van het geraadpleegde kaartmateriaal wordt dit stuifzand niet verwacht in het plangebied.

In de Late Middeleeuwen lag locatie 1 binnen het akkergebied 'De Eng'. Na ca. 1400 werden de akkers binnen dit gebied opgehoogd met plaggen, vermengd met potstalmest. Hierdoor is een humeus plaggendek ontstaan. De ophoging ging door tot de invoering van de kunstmest rond 1860.¹⁴ Op basis van een geologische boring ten noordoosten van deze locatie is het plaggendek hier ca. 80 cm dik.¹⁵ Tijdens booronderzoek ten noorden van de Maarnse Grindweg is vastgesteld dat het plaggendek hier 60 tot 80 cm dik is, met hieronder een humuspodzol.¹⁶

Op hoogtebeelden van het AHN¹⁷ zijn ter hoogte van de deelgebieden geen relevante landschappelijke elementen te herkennen (afb. 4). Wel is een groot deel van de oude paden die door het heidegebied gelopen hebben nog te herkennen. Eén van deze paden betreft de karrespooren van de weg van Wijk naar Amersfoort.¹⁸ Het maaiveld loopt in het onderzoeksgebied vanaf de stuwwal sterk af richting het noordoosten (richting het dekzandgebied). Ten zuiden van locatie 1 zijn diverse stuifduinen te herkennen als verhogingen in het landschap. Ten noorden van locatie 2 bevindt zich een stuifzandrug die grenst aan een uitblazingslaagte. Op deze rug zijn in het verleden grafheuvels aangetroffen daterend uit het Laat-Neolithicum.¹⁹

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (zie afbeelding 5):

AMK-terrein	Omschrijving	Datering ²⁰	Opmerking
2.854	Grafheuvel	NEOL-IJZ	Hoge archeologische waarde.
16.999	Celtic field	BRONSL-IJZ	Hoge archeologische waarde

Onderzoeksmelding	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
5.576	Oppervlaktekartering	Grootschalige veldkartering (Kromme Rijnproject), geen vindplaatsen binnen huidige onderzoeksgebied	n.v.t.

¹¹ www.dinoloket.nl; boring B32D0546.

¹² www.dinoloket.nl; boring B32D0444.

¹³ Alterra 2006.

¹⁴ Botman *et al.* 2009.

¹⁵ www.dinoloket.nl; boring B32D0546.

¹⁶ Visscher *et al.* 1996.

¹⁷ ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer.

¹⁸ Informatie verstrekt door mevr. A. Luksen-IJtsma, gemeente Utrechtse Heuvelrug.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

Onderzoeksmelding	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
10.049	Bureau-/booronderzoek ²¹	Grootschalig onderzoek naar eng en in provincie Utrecht. Ter plaatse van deze eng is een 60 tot 80 cm dik plaggendek met hieronder humuspodzol, geen sporen van verstoring, in het plaggendek veel loodzand, in één boring een dunne laag stuifzand onder het plaggendek.	Geen advies gegeven
17.336	Booronderzoek	Boringen ter plaatse van op basis van AHN-analyse vastgesteld celtic field: prehistorische akkertjes (40x40 m) met hiertussen 8 m brede wallen. Bodem tot 20 à 30 cm omgewerkt. In de wal ligt hieronder een humeus wallichaam met houtskool en daaronder een moderpodzol. Tussen de wallen is onder de omgewerkte bodem een 25 cm dikke akkerlaag met houtskool aanwezig met hieronder een moderpodzol. Eén scherfje uit late prehistorie gevonden. ²²	Beheersplan opgesteld om verdere aantasting van het complex te voorkomen.
22.530/28.334	Bureauonderzoek	Onbekend	Onbekend
52.231	Bureau-/booronderzoek ²³	Bodem grotendeels verstoord tot C-horizont, in één boring een BC-horizont. Top dekzand ligt op 40 à 60 cm –mv.	Bij bodemverstoringen dieper dan 15 cm –mv werd archeologische begeleiding geadviseerd
54.369	Bureau-/booronderzoek ²⁴	Hellingafzettingen en dekzanden met hierin een veldpodzol. Oorspronkelijke bodemprofiel afgetopt en afgedekt met 40 à 55 cm dik plaggendek. Zuidelijke deel verstoord tot in C-horizont.	Proefsleuvenonderzoek
Waarneming	Omschrijving	Datering ²⁵	Opmerking

²¹ Visscher *et al.* 1996.

²² Botman *et al.* 2009.

²³ Buesink 2012.

²⁴ De Boer 2012.

²⁵ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

Waarneming	Omschrijving	Datering ²⁵	Opmerking
26.289	Aardewerkfragment	NEOL	Oppervlaktevondst, voor een groot deel intacte potbeker
26.291	Grafheuvel	NEOL-IJZ	AMK-terrein 2.854; niet zeker of het hier om een grafheuvel gaat. De uitgevoerde onderzoeken spreken elkaar tegen.
407.278	Grafheuvel	BRONS-IJZ	Mogelijke grafheuvel, waargenomen tijdens veldinspectie
413.827	Celtic field	BRONSL-IJZ	Celtic field, zie onderzoeksmelding 17.336
420.535	Grafheuvel	BRONS-IJZ	Mogelijke grafheuvel, waargenomen tijdens veldinspectie
420.553	Grafheuvel	BRONS-IJZ	Mogelijke grafheuvel, waargenomen tijdens veldinspectie
438.588	Aardewerkfragmenten	VME – NT	Enkele aardewerkfragmenten, waaronder een Badorf-scherf uit Vroege Middeleeuwen en fragmenten uit 16 ^e tot 19 ^e eeuw. Mogelijk gerelateerd aan boerderijen uit eerste ontginningsfase Maarnse eng.

Het plangebied heeft een hoge archeologische verwachting op de gemeentelijke beleidskaart.²⁶ In locatie 1 is deze verwachting gebaseerd op de ligging in een zone met dekzand, afgedekt door een oud bouwlanddek. Uit archeologisch onderzoek blijkt dat middeleeuwse landbouwers die deze bouwgronden als akkers inrichtten, meestal dezelfde locatiekeuzes maakten als de boeren voor hen. Door ophoging met potstalmest en heideplaggen is een plaggendek ontstaan, waardoor eventuele vindplaatsen mogelijk goed geconserveerd zijn. In locatie 2 is de hoge verwachting gebaseerd op de verwachte ligging op de stuwwal. In dergelijke zones zijn in het verleden vondsten uit de periode Paleolithicum - IJzertijd aangetroffen. Het merendeel van de vondsten betreft grafheuvels en vondsten uit de periode van de grafheuvels (Laat-Neolithicum – IJzertijd). Van de periode na de IJzertijd zijn slechts weinig vondsten bekend op de stuwwal.²⁷

De oudste vondsten die binnen de gemeente Utrechtse Heuvelrug gevonden zijn, betreffen enkele losse vuursteenvondsten uit de Laat-Paleolithicum. Deze zijn gedaan op de stuwwal en in het dekzandgebied aan de zuidzijde hiervan. Uit het Mesolithicum zijn enkele vuursteenconcentraties gevonden ten noorden van de stuwwal. Dergelijke resten kunnen vooral verwacht worden in de hogere delen van het landschap. Vanaf het Neolithicum deed de landbouw zijn intrede. De nederzettingsterreinen lagen vooral op de overgang van de stuwwal naar het dekzand. Veel Neolithische nederzettingsterreinen bleven bewoond in de Bronstijd of IJzertijd. Een groot deel van de vindplaatsen uit deze perioden betreffen begravingen, waaronder grafheuvels. Ook akkercomplexen, zoals celtic fields (vanaf de Late Bronstijd) zijn binnen de gemeente gevonden. In de IJzertijd en Romeinse tijd werd vooral gewoond op de gordeldekzanden en het overgangsgebied tussen heuvelrug en rivierengebied. Vaak zijn dit dezelfde locaties waar gedurende de Middeleeuwen akkercomplexen (engen) ontstonden. Na de Romeinse tijd vond een sterke afname van de bevolking plaats. Vanaf de 7^e eeuw raakt het gebied onder Frankische invloed en nam het aantal nederzetting weer toe. Vanaf de 11e eeuw, of mogelijk eerder, werd het gebied rond locatie 1 ontgonnen, waarbij de Maarnse eng ontstond. Locatie 2 bleef nog lange tijd onontgonnen.

²⁶ http://odru.gispubliek.nl/mdzou_basis/client/client.jsp?context=mdzou&guiconfig=mdzou

²⁷ Botman *et al.* 2009.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

Voor het plangebied is een cultuurhistorisch onderzoek uitgevoerd.²⁸ Voor een uitgebreide beschrijving van de historische gegevens wordt daarom verwezen naar dit onderzoek (bijlage 1). Samenvattend kan het volgende gesteld worden:

Locatie 1 is gelegen op de Maarnse eng, die dateert uit de 11^e eeuw, of zelfs eerder. Het oudste deel van de eng bevindt zich vermoedelijk ten noordoosten van het plangebied (aan de overzijde van de Maarnse Grindweg). Aan de randen van de eng bevonden zich enkele schaapskooien. Op een kaart uit 1751 is de locatie in gebruik als bouw- of driesland (weidegronden die af en toe als akker gebruikt werden; afb. 6). Ten zuidwesten van de locatie bevond zich een schaapskooi. Vanaf het eind van de 18^e eeuw werd een deel van de oude bouwlanden ingepland met dennenbos. Op de Kadastrale Minuut van 1832 is het zuidoosten van locatie 1 in gebruik als bos (afb. 7). Door het plangebied liep een weg (gekarteerd als bouwland) richting de schaapskooi. Gedurende de 19^e en eerste helft van de 20^e eeuw werden steeds meer percelen beplant met bomen. Ook werd een systeem van paden en wegen aangelegd voor de afvoer van hout. Vanaf 1922 was de gehele locatie 1 in gebruik als bos.

Locatie 2 bevond zich in het begin van de 19^e eeuw in een heidegebied met enkele informele paden (afb. 7). Gedurende de 19^e eeuw zijn enkele nieuwe paden aangelegd, waaronder de Valkenengseweg (tegenwoordig Maarnse Grindweg), die langs het noorden van de locatie liep. Op de Bonnekaart van 1874 is deze Valkenengseweg te zien, evenals een laan die vanuit de tuinmanswoning (tegenwoordig Maarnse Grindweg 41) richting het zuidwesten liep. De laan die richting het zuidwesten liep, was in het begin van de 20^e eeuw de basis voor een park- en tuinaanleg rondom een theehuis. Dit theehuis werd in 1915 vervangen door het huidige Huis te Maarn. De heidevelden werden grotendeels ontgonnen en beplant met dennenbomen. Locatie 2 raakte in deze periode beplant met bos. Halverwege de 20^e eeuw is een pad langs het zuidoosten van de locatie aangelegd, die de paden ten noorden van de Maarnse Grindweg verbond met een heideveld bij het landhuis.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Het plangebied is gelegen op de flank van de stuwwal van de Utrechtse Heuvelrug, op de overgang van de stuwwal naar het dekzandgebied ten noorden hiervan. Deze overgangszone heeft lange tijd een gunstige vestigingslocatie gevormd. De oudste vindplaatsen die verwacht kunnen worden, dateren uit het Paleolithicum en Mesolithicum, hoewel uit deze perioden slechts weinig vindplaatsen bekend zijn in de wijde omgeving van het plangebied. Eventuele vindplaatsen uit deze periode zullen hoofdzakelijk bestaan uit vuursteenstrooiingen afkomstig van tijdelijke kampementen van jagers-verzamelaars.

Uit de periode Neolithicum – Romeinse tijd kunnen nederzittingsresten en resten van beakkering verwacht worden, evenals resten van begravingen of crematies. Deze vindplaatsen bestaan uit strooiingen van aardewerk en/of vuursteen, aangevuld met grondsporen. Middeleeuwse landbouwers maakten vaak dezelfde locatiekeuzes als de boeren voor hen, waardoor op de locaties met Middeleeuwse engeven eveneens een hoge kans geldt op resten uit voorafgaande perioden. Locatie 1 is gelegen ter plaatse van de Maarnse Eng, hoewel het deel waar de locatie in gelegen is, waarschijnlijk een latere uitbreiding betreft en geen onderdeel uitmaakte van de oudste ontginning. Archeologische resten in de omgeving van het plangebied betreffen hoofdzakelijk grafheuvels uit het Neolithicum tot de IJzertijd.

Locatie 1 maakte vanaf de Late Middeleeuwen onderdeel uit de Maarnse Eng. Vandaar dat hier archeologische resten verwacht kunnen worden uit de Late Middeleeuwen. Ten noorden van de

²⁸ Hoenselaars 2017.

Maarnse Grindweg zijn enkele aardewerkscherven gevonden die gedateerd kunnen worden in deze eerste ontginningsfase. Vanaf ca. 1400 vond plaggenbemesting plaats in locatie 1 en ontstond een naar verwachting 60 tot 80 cm dik plaggendek. Op basis van het ontbreken van aanwijzingen voor bebouwing op de historische gegevens, worden geen archeologische resten uit de Nieuwe tijd verwacht.

Locatie 2 lag gedurende de Middeleeuwen en Nieuwe tijd in onontgonnen gebied. Op deze locatie worden geen archeologische resten uit deze perioden verwacht.

Archeologische resten in locatie 1 worden verwacht onder een plaggendek, op een diepte van 60 à 80 cm –mv. Het vondstmateriaal bevindt zich naar verwachting in de basis van het plaggendek en in de top van het dekzand. Grondsporen zullen zich aftekenen in de C-horizont, op een verwachte diepte van ca. 1 m –mv. In locatie 2 worden archeologische resten verwacht vanaf het maaiveld. Archeologische sporen in de C-horizont worden verwacht binnen 50 cm –mv.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

Het plangebied is niet voldoende onderzocht. Op basis van het bureauonderzoek worden in beide deelgebieden archeologische resten verwacht vanaf het Paleolithicum. Er is een verkennend booronderzoek nodig om de archeologische verwachting aan te vullen en te toetsen.

3 Inventariserend Veldonderzoek

3.1 Plan van Aanpak

3.1.1 Inleiding

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en waar nodig aanvullen van de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting, zoals deze is geformuleerd in par. 2.4. Op 31 januari 2018 is een Plan van Aanpak opgesteld, waarin de werkwijze van het onderzoek is vastgelegd. Dit Plan van Aanpak is op 6 februari 2018 beoordeeld en akkoord bevonden door de bevoegde overheid (mevr. A. Luksen-IJtsma, gemeente Utrechtse Heuvelrug).

In lijn met de conclusie naar aanleiding van de gespecificeerde verwachting (par. 2.4) is gekozen voor een verkennend booronderzoek.

Met het verkennende booronderzoek zal de bodemopbouw en de mate van intactheid daarvan bepaald worden. Het leidt tot beantwoording van de volgende onderzoeksvragen:

- *Wat is de geomorfologische situatie en de geologische en bodemkundige opbouw van het plangebied?*
- *Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de aard, diepte en omvang van de verstoring?*
- *Zijn er archeologisch relevante geo(morfo)logische eenheden of lagen aanwezig in het plangebied?*
- *Zo ja, op welke diepte ten opzichte van maaiveld en NAP?*
- *Alhoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, zijn er desondanks toch archeologische indicatoren aangetroffen?*

Zo ja:

- *Op welke diepte ten opzichte van maaiveld en NAP zijn deze archeologische indicatoren aangetroffen?*
- *Wat is de horizontaal ruimtelijke spreiding van deze archeologische indicatoren?*
- *Wat is de aard en ouderdom van deze indicatoren?*
- *In welk opzicht kan op basis van het veldonderzoek de archeologische verwachting worden bijgesteld?*
- *Indien de archeologische verwachting niet kan worden bevestigd, wat is hiervoor een mogelijke verklaring?*
- *In hoeverre worden de (mogelijk aanwezige) archeologische waarden bedreigd door toekomstige planontwikkeling? En hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?*
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?*

3.1.2 Uitvoeringsplan veldwerkzaamheden

Voor het beantwoorden van de in par. 3.1.1 genoemde onderzoeksvragen is de volgende onderzoeksmethode toegepast:

aantal boringen:	14 (6 op deellocatie 1, 8 op deellocatie 2)
boorgrid:	verspreid over het plangebied
diepte boringen:	25 cm in de C-horizont, maximaal 1,5 m –mv
boormethode:	Edelmanboor met diameter 7 cm (handmatig)
bemonstering:	verbrokken

De bodemtextuur en archeologische indicatoren worden beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemonsters volgens NEN5104

wordt gehanteerd.²⁹ De X- en Y-coördinaten worden ingemeten met een GPS met een nauwkeurigheid van 2 m. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen wordt bepaald aan de hand van AHN-beelden.

3.1.3 Monsternameplan

Hoewel een verkennend booronderzoek niet als primair doel het opsporen van archeologische vindplaatsen en indicatoren heeft, zullen eventuele relevante archeologische vondsten wel worden verzameld en indien mogelijk globaal worden gedetermineerd. Ook voor het onderzoek relevante bodemlagen zullen worden bemonsterd.

3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.2.1 Lithologische beschrijving en interpretatie

De locatie van de boringen is weergegeven in afb. 8 en 9. De boorgegevens worden gepresenteerd in bijlage 2.

Locatie 1 (woningbouwlocatie)

Op deze locatie zijn de boringen 1-8 geplaatst.

De natuurlijke ondergrond bestaat in de meeste boringen uit overwegend matig fijn, zwak siltig, kalkloos zand. In boring 6 is dit pakket matig grof. Dit zand is zwak grindhoudend, matig slecht gesorteerd en overwegend lichtgrijs van kleur. Op basis van het grindgehalte en de matig slechte sortering lijkt hier geen sprake te zijn van het op basis van het bureauonderzoek verwachte dekzand. Het aangetroffen sediment bestaat naar verwachting uit smeltwaterafzettingen die aan de rand van de stuwwal zijn afgezet (sandr).

Het lichtgrijze zand dat onderin de boringen is aangetroffen, vormt de C-horizont, het uitgangsmateriaal. In de boringen 2, 3, 5, 6 en 8 is de bovenste ca. 10 cm van de smeltwaterafzettingen bruin van kleur en zwak humeus. Dit betreft de B-horizont, waarin inspoeling van humus en ijzeroxiden heeft plaatsgevonden. In de overige boringen is deze laag niet aangetroffen, maar is wel een lichtbruine BC-horizont aangetroffen. Dit is een overgangslaag tussen de B- en de C-horizont. De top van de intacte smeltwaterafzettingen bevindt zich op 50 tot 80 cm –mv.

Hierboven bevindt zich in de boringen 2-8 een ca. 10 cm dikke, bruinigrijze tot (donker-)grijsbruine laag kalkloos, zwak siltig, zand. Deze laag is vlekkerig en zwak tot matig humeus. Dergelijke lagen worden vaak aangetroffen onder plaggendecken en vormen een oude ploeglaag uit de Late Middeleeuwen. In deze laag zijn nog restanten van de oorspronkelijke B-horizont te herkennen als bruine vlekken. De top van deze laag bevindt zich op 40 à 70 cm –mv.

Boven deze laag bevindt zich een 30 tot 50 cm dik, donkergrijs pakket zwak siltig, matig humeus, matig fijn, kalkloos zand. Dit is naar verwachting een plaggendeck dat vanaf de Late Middeleeuwen in het plangebied is ontstaan door ophoging met heideplaggen vermengd met stalmest.

In boring 1 is geen plaggendeck aangetroffen. Hier bevindt de BC-horizont zich op 60 cm –mv en is hierboven een grijsbruin, zwak humeus pakket zwak siltig, zwak grind, vlekkerig zand aangetroffen. Dit is een omgewerkt pakket, mogelijk gerelateerd aan het rooien en/of planten van bomen.

In de boringen 1, 2 en 6 is op 0 à 5 cm –mv een ca. 10 cm dik laagje lichtwitgrijs, matig fijn, zwak siltig zand aangetroffen. Ook in de boringen 4, 7 en 8 zijn restanten van dit laagje aangetroffen, in de vorm van lichtgrijze, gebleekte zandkorrels in de top van het plaggendeck. Mogelijk is dit het resultaat van boomvallen. Het zand dat aan omgevallen bomen vastzit, verbleekt na verloop van tijd door blootstelling aan licht. Nadat dit zand van de kluit valt, vormt dit een lichtgrijs zandlaagje.

Het geheel wordt afgedekt met een ca. 5 cm dik laagje bosstrooisel.

²⁹ Bosch 2005; Nederlands Normalisatie-Instituut 1989.

Op basis van het bureauonderzoek werden in het plangebied resten verwacht uit de periode Laat-Paleolithicum – Middeleeuwen, waarbij de nadruk ligt op de periode vanaf het Neolithicum. Deze resten werden verwacht onder het plaggendek. Hoewel het verwachte dekzand niet is aangetroffen, geldt deze archeologische verwachting ook voor de sandrs zoals aangetroffen in het plangebied. Aangezien de oorspronkelijke bodem nog grotendeels intact is blijft deze verwachting gehandhaafd. Wel dient hierbij opgemerkt te worden dat de oorspronkelijke A-horizont, het loopvlak voordat het plaggendek is opgebracht, reeds verdwenen is als gevolg van verploeging. Hierdoor zal de vondstdichtheid van eventuele vindplaatsen laag zijn.³⁰ In boring 1 is de bodem tot 60 cm –mv verstoord, maar is nog wel een intacte BC-horizont aanwezig. Eventuele archeologische sporen zullen daarom ook op deze locatie nog grotendeels bewaard zijn gebleven. In het deelgebied worden archeologische vondsten verwacht vanaf 30 à 60 cm –mv, in de basis van het plaggendek (onderste 10 cm), de onderliggende ploeglaag en de top van de smeltwaterafzettingen. Een eventueel sporenniveau zal zich in de top van de C-horizont aftekenen, op 70 à 110 cm –mv.

Locatie 2 (ontvangstcentrum)

De boringen 9-14 zijn op deze locatie geplaatst.

De natuurlijke ondergrond bestaat in dit deelgebied uit matig tot sterk grindig, matig fijn, kalkloos, zwak tot matig siltig zand. Dit zand is onderin lichtgeel tot lichtgrijs van kleur. Dit zijn waarschijnlijk gestuwde afzettingen. Het lichtgrijze tot lichtgele zand vormt de C-horizont. Hierboven is in de boringen 9, 10, 11, 13 en 14 een 40 tot 50 cm dikke, grijsbruine, zwak humeuze B-horizont (inspoelingslaag) aangetroffen. Deze laag is in vaak enigszins vlekkelig als gevolg van bioturbatie. De bovenste ca. 10 cm van deze laag is meestal matig humeus en (donker-)bruin van kleur. Dit is de Bh-horizont, een humeuze B-horizont. In de boringen 9 en 14 is hierboven boven de B-horizont een 2 tot 15 cm dikke, lichtgrijze laag aanwezig. Dit is de E-horizont, vanwaaruit uitspoeling van humus en ijzeroxiden heeft plaatsgevonden. De top van de intacte gestuwde afzettingen bevindt zich op ca. 20 cm –mv.

In boring 12 zijn geen resten van een podzolprofiel aangetroffen. Hier bevindt de C-horizont zich op 60 cm –mv en is hierboven een lichtbruingele laag met veel donkergrijze vlekken aanwezig. Dit betreft een omgewerkt pakket. Aangezien deze verstoring slechts in één boring is aangetroffen, lijkt hier sprake te zijn van een lokale verstoring, waarschijnlijk als gevolg van het rooien van bomen. Bovendien bevindt de C-horizont zich op een vergelijkbare diepte als in de omliggende boringen. Op basis hiervan zal een eventueel sporenniveau op deze locatie waarschijnlijk nog redelijk intact zijn.

Hierboven bevindt zich een laag donkergrijs, matig tot sterk humeus zand. Dit zand is zwak siltig, matig fijn en kalkloos. In de meeste boringen bevat deze laag restanten van de E-, of B-horizont, in de vorm van gebleekte korrels en bruine vlekken. Dit betreft de A-horizont, oftewel de humeuze bovengrond. In boring 14 bestaat de onderkant van de A-horizont uit sterk zandig veen. De herkomst van deze laag is niet geheel duidelijk. Mogelijk betreft het hier een lokale depressie waarin veenvorming heeft opgetreden, maar dit kan niet bevestigd worden door middel van de NAP-hoogtes van de stuwwal.

Het geheel wordt afgedekt met een ca. 5 cm dik laagje bosstrooisel.

Op basis van het bureauonderzoek werden resten verwacht uit de periode Laat-Paleolithicum – Romeinse tijd, waarbij de nadruk ligt op de periode vanaf het Neolithicum. Deze resten werden vanaf het maaiveld verwacht. Aangezien de oorspronkelijke bodem nog grotendeels intact is, blijft deze verwachting gehandhaafd. Archeologische resten kunnen worden verwacht vanaf 5 cm –mv, direct onder de laag bosstrooisel. Een eventueel sporenniveau zal zich in de top van de C-horizont aftekenen, op 60 à 70 cm –mv.

³⁰ Tol *et al.* 2012; Luksen-IJtsma 2014.

3.3 Conclusies

De in paragraaf 3.1.1 gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

- *Wat is de geomorfologische situatie en de geologische en bodemkundige opbouw van het plangebied?*
In locatie 1 is overwegend matig fijn, zwak grindig, matig slecht gesorteerd zand aangetroffen, dat gerekend kan worden tot smeltwaterafzettingen. Deze locatie is op basis hiervan gelegen op een sandr die aan de voet van de stuwwal is afgezet. In de top van deze afzettingen is een podzolprofiel ontwikkeld. Tijdens het booronderzoek is een bruine B- of BC-horizont aangetroffen. Hierboven bevindt zich een 30 tot 50 cm dik plaggendek. Tussen het plaggendek en de natuurlijke ondergrond is een oude ploeglaag te herkennen in de vorm van een 10 cm dikke, vlekkerige laag.
Locatie 2 is gelegen op de flank van de stuwwal. Hier is matig tot sterk grindig, matig fijn zand aangetroffen. Dit zijn gestuwde afzettingen. Bovenin deze afzettingen is een podzolprofiel ontwikkeld. Tijdens het booronderzoek is een bruine B-horizont en in sommige boringen een lichtgrijze E-horizont aangetroffen. Hierboven bevindt zich een 20 cm dikke A-horizont.
- *Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de aard, diepte en omvang van de verstoring?*
De bodemopbouw is in het grootste deel van de boringen nog intact. De oorspronkelijke A-horizont, van voor het ontstaan van het plaggendek, is reeds verploegd, waardoor het vondstniveau verstoord is geraakt. Hierdoor zal sprake zijn van een lage vondstdichtheid. In boring 1, in locatie 1, is de bodem tot 60 cm –mv verstoord, waardoor het plaggendek niet meer aanwezig is. Hieronder is nog wel een BC-horizont aangetroffen. Een eventueel sporenniveau zal op deze locatie nog intact gebleven zijn.
In boring 12, in locatie 2, is de bodem tot in de C-horizont (60 cm- mv) verstoord. Naar verwachting is een eventueel sporenniveau op deze locatie nog redelijk intact.
- *Zijn er archeologisch relevante geo(morfo)logische eenheden of lagen aanwezig in het plangebied?*
In locatie 1 werden op basis van het bureauonderzoek resten verwacht uit de periode Laat-Paleolithicum – Middeleeuwen, waarbij de nadruk ligt op de periode vanaf het Neolithicum. Deze resten werden verwacht onder het plaggendek. Hoewel het verwachte dekzand niet is aangetroffen, geldt deze archeologische verwachting ook voor de sandrs zoals aangetroffen in het plangebied. Aangezien de oorspronkelijke bodem nog grotendeels intact is blijft deze verwachting gehandhaafd.
In locatie 2 werden resten verwacht uit de periode Laat-Paleolithicum – Romeinse tijd, waarbij de nadruk ligt op de periode vanaf het Neolithicum. Deze resten werden vanaf het maaiveld verwacht. Aangezien de oorspronkelijke bodem nog grotendeels intact is, blijft deze verwachting gehandhaafd.
- *Zo ja, op welke diepte ten opzichte van maaiveld en NAP?*
In locatie 1 worden archeologische resten verwacht vanaf 30 à 60 cm –mv (9,1 tot 9,5 m +NAP), in de basis van het plaggendek (onderste 10 cm), de onderliggende ploeglaag en de top van de smeltwaterafzettingen. Een eventueel sporenniveau zal zich in de top van de C-horizont aftekenen, op 70 à 110 cm –mv (8,7 tot 9,6 m +NAP).
In locatie 2 worden archeologische resten verwacht vanaf 5 cm –mv (9,6 tot 10,4 m +NAP), direct onder de laag bosstrooisel. Een eventueel sporenniveau zal zich in de top van de C-horizont aftekenen, op 60 à 70 cm –mv (9,0 tot 9,8 m +NAP).
- *Alhoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, zijn er desondanks toch archeologische indicatoren aangetroffen?*
Deze zijn niet aangetroffen.
- *In welk opzicht kan op basis van het veldonderzoek de archeologische verwachting worden bijgesteld?*

De archeologische verwachting kan grotendeels worden gehandhaafd. In plaats van het verwachte dekzand in locatie 1 zijn smeltwaterafzettingen aangetroffen, maar de archeologische verwachting blijft ongewijzigd. Wel kan de diepteligging van de verwachte archeologische resten enigszins aangepast worden. Het plaggendek in locatie 1 slechts 30 tot 50 cm dik is, in plaats van de verwachte 80 cm. Hierdoor worden archeologische resten hier reeds vanaf 30 cm –mv verwacht. In locatie 2 werd de C-horizont (sporenniveau) op basis van het bureauonderzoek binnen 50 cm –mv verwacht, maar uit het booronderzoek is gebleken dat deze vanaf 60 à 70 cm –mv voorkomt.

- *Indien de archeologische verwachting niet kan worden bevestigd, wat is hiervoor een mogelijke verklaring?*
De relatief geringe dikte van het plaggendek kan verklaard worden doordat dit een latere uitbreiding van de eng betreft, waardoor het plaggendek hier minder sterk ontwikkeld is. De diepere ligging van de C-horizont kan worden verklaard doordat het podzolprofiel hier relatief sterk ontwikkeld is en de B-horizont zo'n 40 à 50 cm dik is.
- *In hoeverre worden de (mogelijk aanwezige) archeologische waarden bedreigd door toekomstige planontwikkeling? En hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?*
Het is nog niet bekend hoe diep de bodem verstoord gaat worden. In locatie 1 worden archeologische resten vanaf 30 à 60 cm –mv verwacht (zie afb. 8). Hierbij kan gesteld worden dat ten noorden van de door het plangebied lopende bosweg archeologische resten vanaf minstens 50 cm –mv verwacht worden. Ten zuiden van deze weg worden archeologische resten vanaf minstens 30 cm –mv verwacht. Aangezien woningen in het zandgebied over het algemeen op minstens 80 cm –mv gefundeerd worden (onder de vorstvrije diepte), is de verwachting dat archeologische resten hier verstoord worden. In locatie 2 worden archeologische resten reeds vanaf 5 cm –mv verwacht (zie afb. 9). Eventuele resten zullen hier verstoord worden bij elke bodemingreep dieper dan de strooisellaag.
Op basis van het booronderzoek kunnen geen zones worden vastgesteld waar geen archeologische resten meer verwacht worden. Verstoring van eventuele archeologische resten kan in locatie 1 voorkomen worden door niet dieper dan de hierboven genoemde dieptes te graven. Dit kan mogelijk gemaakt worden door bijvoorbeeld het opbrengen van een zandpakket. In locatie 2 zal elke bodemingreep leiden tot verstoring van het mogelijke archeologische niveau.
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?*
Het plangebied is niet voldoende onderzocht. Voor locatie 1 geldt dat eventuele vindplaatsen zich onder een plaggendek bevinden en dat de oorspronkelijke A-horizont reeds verploegd is. Eventuele vindplaatsen hebben daarom naar verwachting een lage vondstdichtheid en zijn niet goed op te sporen door middel van karterend booronderzoek. Vandaar dat proefsleuvenonderzoek nodig is om archeologische resten op te kunnen sporen. Voor locatie 2 geldt dat een eventueel vondstniveau nog relatief goed bewaard zal zijn gebleven. Om deze reden is hier een karterend booronderzoek geschikt om archeologische vindplaatsen op te kunnen sporen.

4 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om in locatie 1, wanneer de bodem tot meer dan 30 (ten zuiden van de bosweg) of 50 (ten noorden van de bosweg) cm –mv verstoord wordt, een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van het aanleggen van proefsleuven (IVO-P). Het doel van dit onderzoek is het onderzoeken van de gaafheid, omvang, datering en conservering van archeologische resten. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Voor locatie 2 adviseert ADC ArcheoProjecten om, wanneer bodemverstoringen plaatsvinden, een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een karterend booronderzoek. Het doel van dit onderzoek is het systematisch onderzoeken van het plangebied op het voorkomen van één of meerdere typen archeologische vindplaatsen. Op basis van de gemeentelijke richtlijnen³¹ wordt hierbij uitgegaan van een boorgrid van 20x25 m, waarbij geboord wordt met een 15 cm Edelmanboor. Het opgeboorde materiaal dient te worden gezeefd over een 4 mm zeef. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA).

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

³¹ Luksen-IJtsma 2014.

Literatuur

- Alterra**, 2006: *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000; Landsdekkend digitaal bestand*.
- Boer, E.A.M. de**, 2015: *Gemeente Utrechtse Heuvelrug; Plangebied Maarnse Griendweg 37 te Maarn; Archeologisch bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)*. 's Hertogenbosch (BAAC Rapport V12.0393).
- Bosch, J.H.A.**, 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- Botman, A., N. de Jonge & S. van der A**, 2009: *Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart gemeente Utrechtse Heuvelrug*. Amersfoort (ADC Heritage Rapport H033).
- Buesink, A.**, 2012: *Gemeente Utrechtse Heuvelrug; Kunstgrasvelden te Maarn, Doorn en Driebergen; Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)*. Deventer (BAAC Rapport V-12.0176).
- Luksen-IJtsma, A.**, 2014: *Richtlijn uitvoering archeologisch onderzoek gemeente Utrechtse Heuvelrug september 2014, versie 2.0*.
- Hoenselaars, J.**, 2017: *Cultuurhistorisch onderzoek; Ontwikkelingslocaties landgoed Huis te Maarn; Gemeente Utrechtse Heuvelrug*. Nijmegen (LAND+ Rapport).
- Normalisatie-Instituut, Nederlands**, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- SIKB**, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- TNO-NITG**, 2005: *Geologische Overzichtskaart van Nederland, 1:600.000*. Utrecht.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen & M. Verbruggen**, 2012: *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek*. Gouda (SIKB uitgave, geactualiseerde versie).
- Visscher, H.C.J., E. Graafstal, S. Wentink, C. de Bont, G.H.P. Dirkx & T. Spek**, 1996: *Engen in bodembeschermingsgebieden in de provincie Utrecht; Inventarisatie, bedreiging en bescherming van oude landbouwgronden met archeologische waarde*. Amsterdam (RAAP Rapport 117).
- Vries, F. de & J. Denneboom**, 1999: *De Bodemkaart van Nederland digitaal*. Wageningen.

Geraadpleegde websites

<http://archeologieinnederland.nl/bronnen-en-kaarten/amk-en-ikaw>
<http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>
<https://archis.cultureelerfgoed.nl/>
<https://easy.dans.knaw.nl>
http://odru.gispubliek.nl/mdzou_basis/client/client.jsp?context=mdzou&guiconfig=mdzou
<https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>
<https://www.kadaster.nl/>
<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/>
<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>
<http://www.topotijdreis.nl>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Het plangebied op de gemeentelijke geomorfogenetische kaart

Afb. 4 Het plangebied geprojecteerd op hoogtebeelden van het AHN

Afb. 5 Het plangebied op de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart, met ARCHIS-meldingen en AMK-terreinen

Afb. 6 Locatie 1 (gele cirkel) op de Tiendkaart van de Maarnse eng uit 1751

Afb. 7 Het plangebied op de gedigitaliseerde Kadastrale Minuut uit 1832

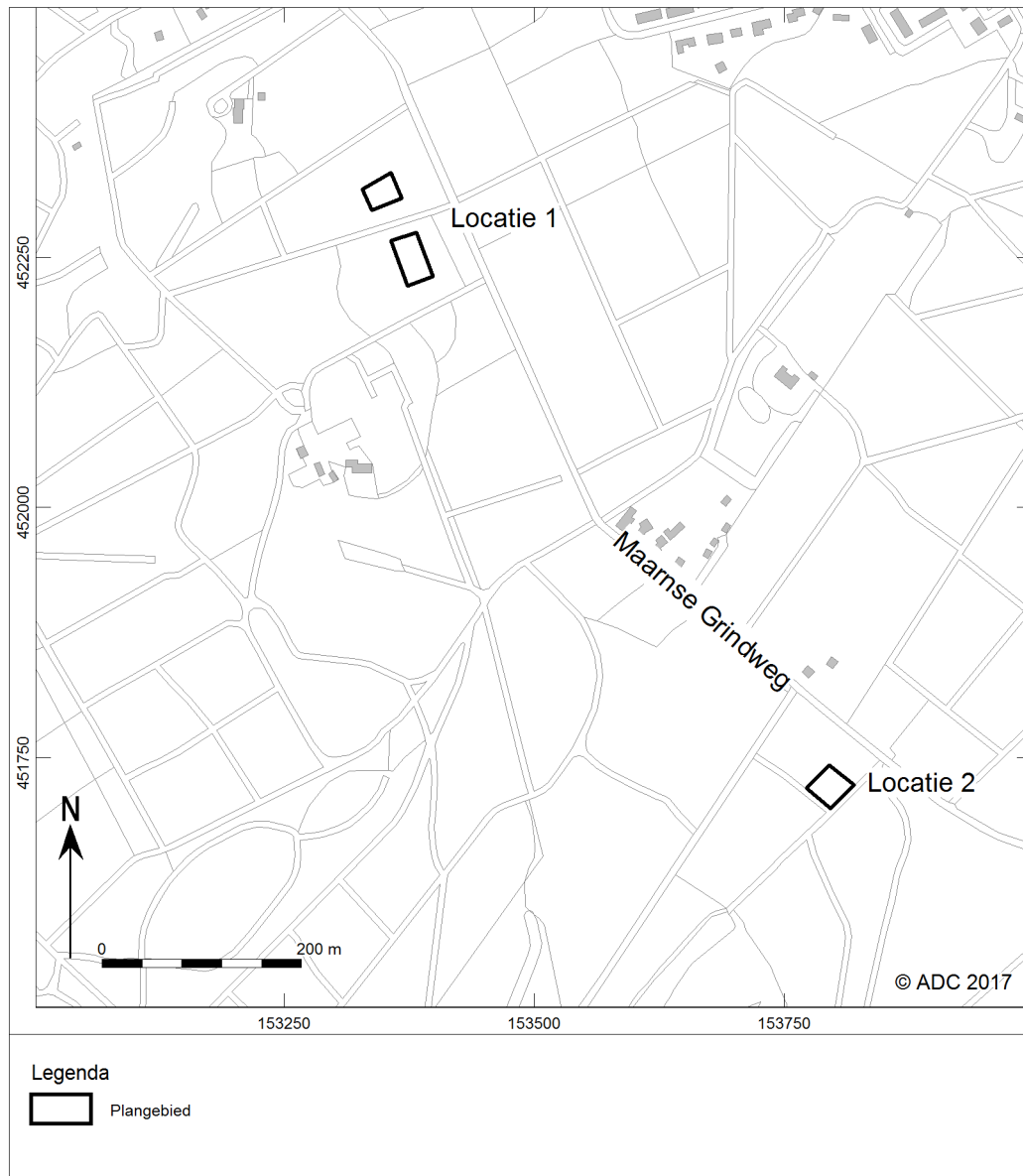
Afb. 8 Boorpuntenkaart locatie 1, geprojecteerd op inrichtingsplannen

Afb. 9 Boorpuntenkaart locatie 2, geprojecteerd op inrichtingsplannen

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

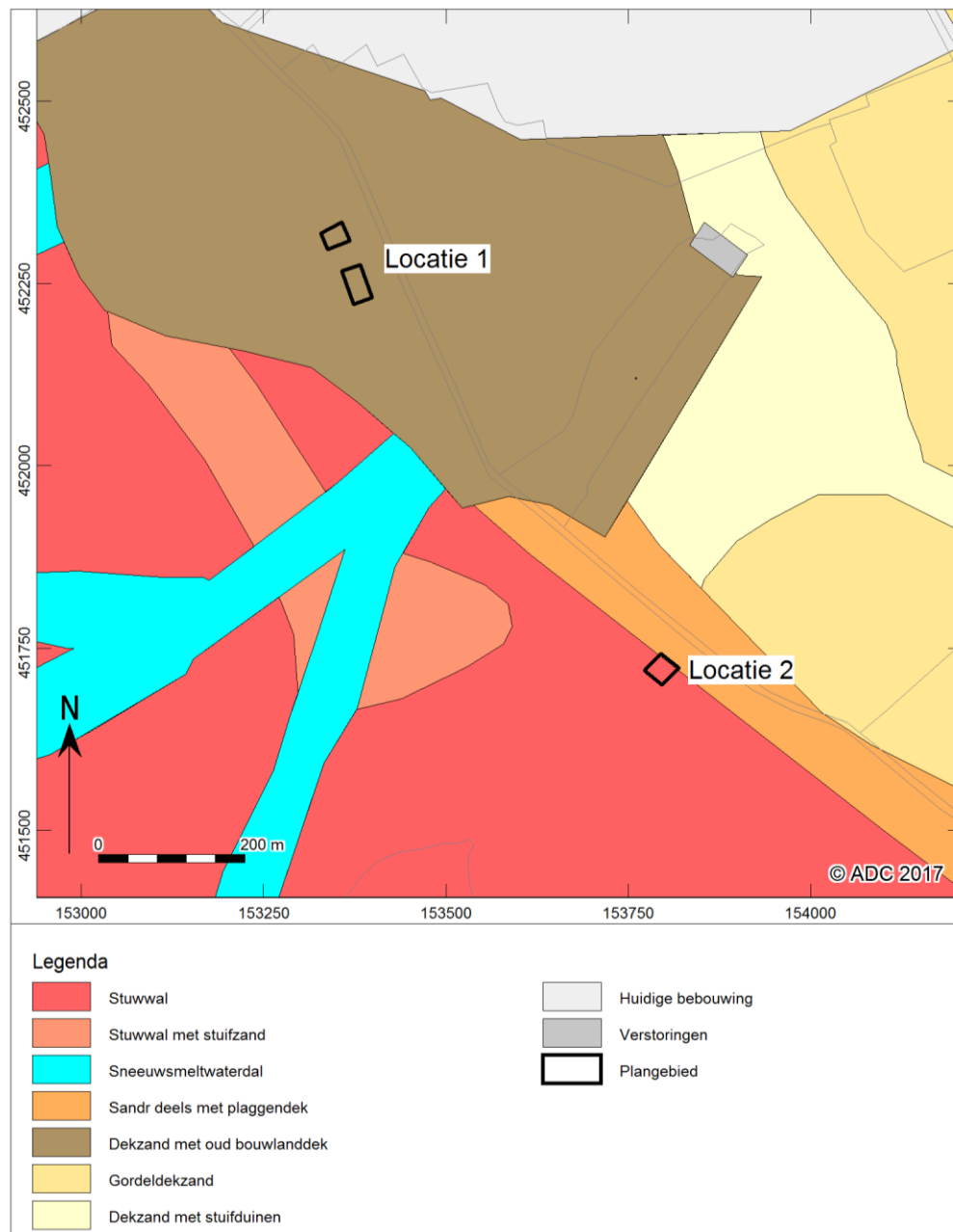

Afb. 1 Locatie van het plangebied

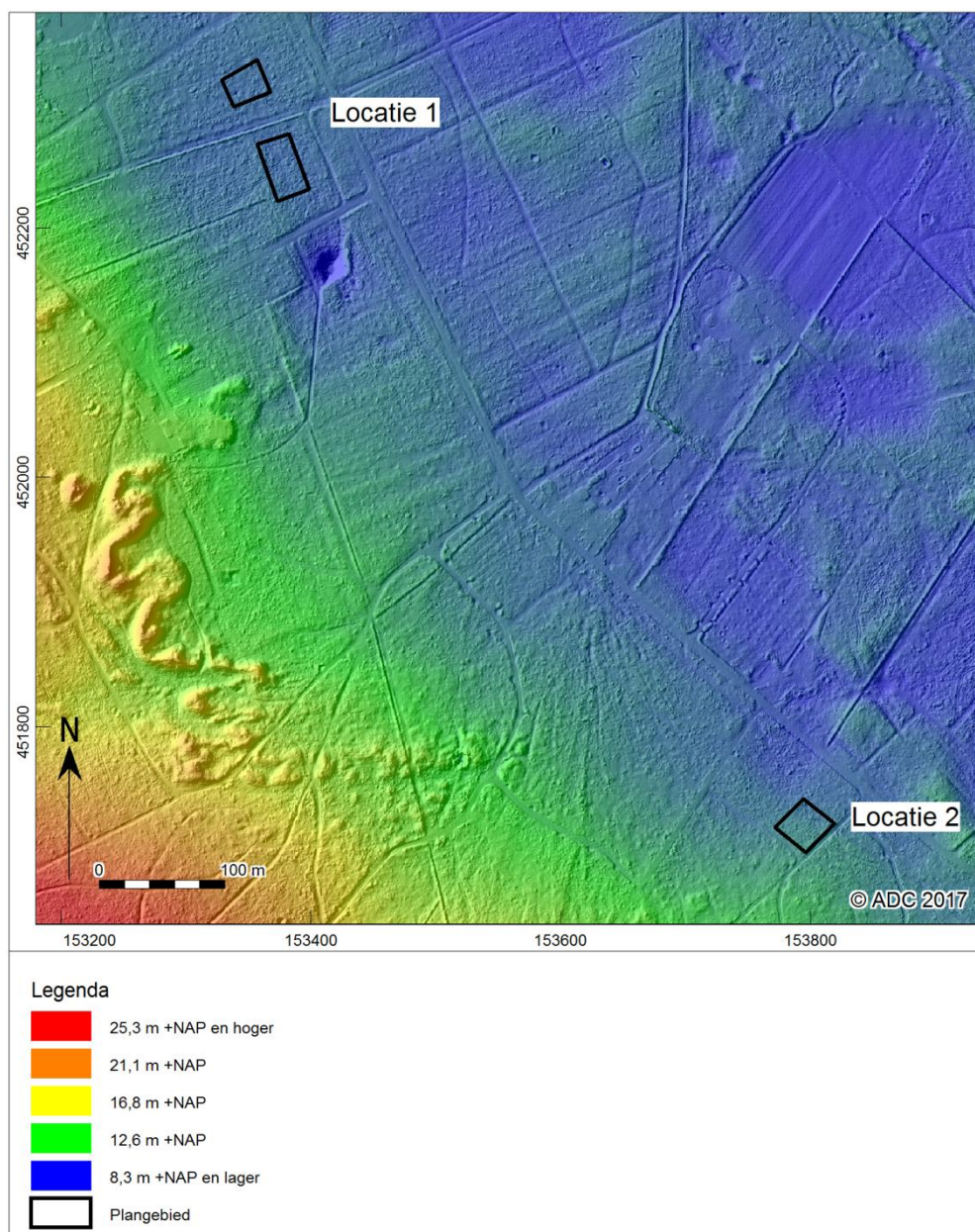
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

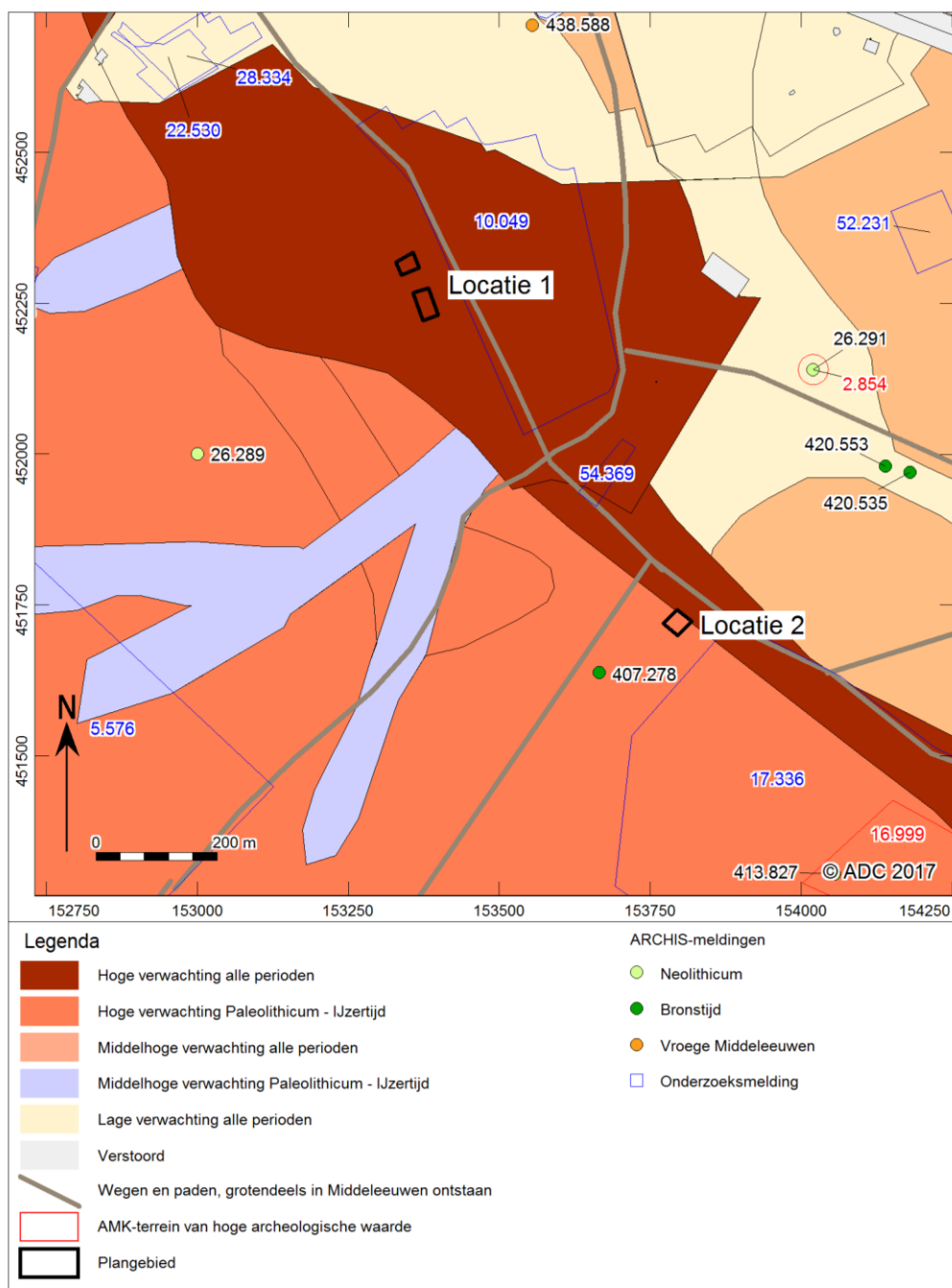
Afb. 3 Het plangebied op de gemeentelijke geomorfogenetische kaart³²

³² Botman et al. 2009.

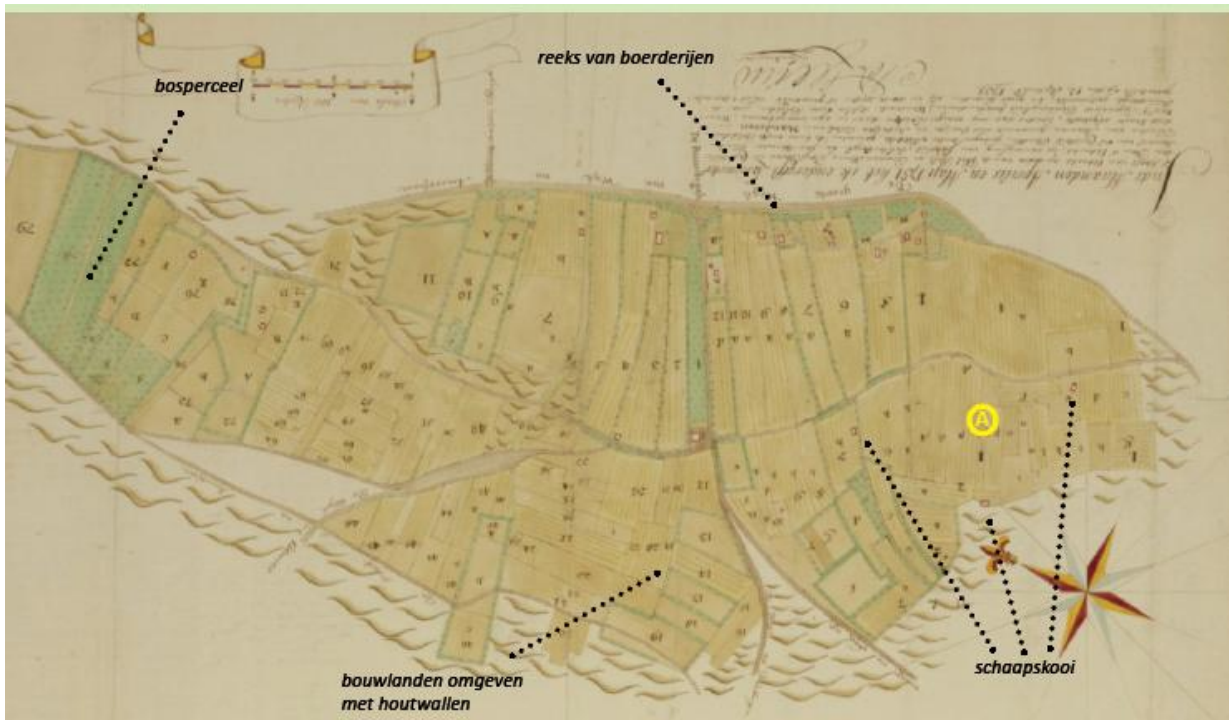
Afb. 4 Het plangebied geprojecteerd op hoogtebeelden van het AHN³³

³³ ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer.

Afb. 5 Het plangebied op de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart, met ARCHIS-meldingen en AMK-terreinen³⁴

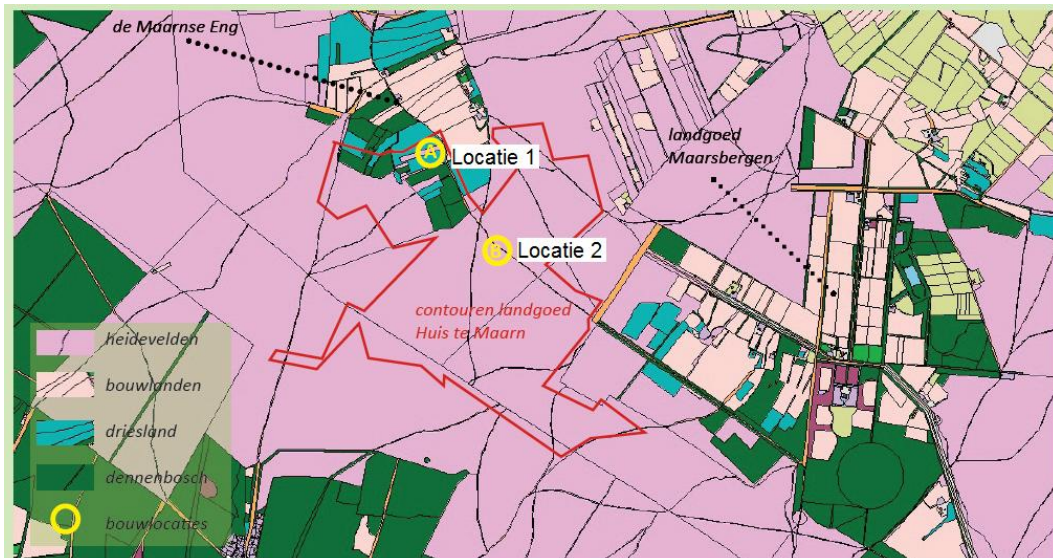
³⁴ Botman et al. 2009; zoeken.archis.nl.

Afb. 6 Locatie 1 (gele cirkel) op de Tiendkaart van de Maarnse eng uit 1751³⁵

³⁵ uit Hoenselaars 2017.

Afb. 7 Het plangebied op de gedigitaliseerde Kadastrale Minuut uit 1832³⁶

³⁶ Uit Hoenselaars 2017.

Afb. 8 Boorpuntenkaart locatie 1, geprojecteerd op inrichtingsplannen

Afb. 9 Boorpuntenkaart locatie 2, geprojecteerd op inrichtingsplannen

Cultuurhistorisch onderzoek

Ontwikkelingslocaties landgoed Huis te Maarn

Gemeente Utrechtse Heuvelrug

Cultuurhistorisch onderzoek

Ontwikkelingslocaties landgoed Huis te Maarn

Gemeente Utrechtse Heuvelrug

november 2017

Opdrachtgever

ADC ArcheoProjecten

Nijverheidsweg-Noord 114, Amersfoort

Auteur

Janneke Hoenselaars

LANDplus | Cultuurhistorisch advies

Sumatraplein 21, Nijmegen

M 06 127 128 23

janneke@landplus.nl

www.landplus.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Beleid en plannen	5
3	Historische ontwikkeling	7
4	Huidige situatie	12
5	Toekomstige plannen	13
6	Conclusie	16
	Bronnen en literatuur	18

1 Inleiding

Op landgoed Huis te Maarn zijn plannen om nieuwbouw te realiseren. De eigenaar van Huis te Maarn is op zoek naar nieuwe economische dragers voor de duurzame instandhouding van het landgoed. De vierde generatie familie Van Notten heeft een Toekomstvisie (maart 2016) opgesteld waarbij zij voorstelt aan de Maarnse Grindweg drie woningen en een ontmoetingsruimte te realiseren. Door Terra Incognita is op basis van deze toekomstvisie een stedenbouwkundig kader opgesteld. De provincie en gemeente willen onder voorwaarden medewerking verlenen aan de realisatie van bovengenoemde nieuwbouw.

Landplus uit Nijmegen heeft van ADC Archeoprojecten de opdracht gekregen om cultuurhistorisch onderzoek te verrichten. Cultuurhistorisch onderzoek geeft inzicht in de impact van de nieuwbouwlocaties op de cultuurhistorische waarden van het landgoed. Daarbij gaat het zowel om archeologie, historische geografie (landschapsgeschiedenis) en historische stedenbouwkunde. Landplus zal onderzoek verrichten naar de impact van de nieuwbouwplannen op de landschapsgeschiedenis en de historische stedenbouwkunde van de locaties e.o. Het archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd door ADC.

De ligging van de ontwikkelingslocaties. Locatie A: bouw van 3 woningen en locatie B: de plek voor de ontmoetingsruimte / werkschuur.

De ontwikkelingslocaties liggen verspreid over het landgoed. **Locatie A** betreft de locatie waar de 3 woningen gepland zijn. De locatie ligt op de historische Maarnse Eng. **Locatie B** betreft de plek waar de ontmoetingsruimte/ werkschuur gepland is. De plek maakt van oorsprong deel uit van een uitgestrekt heideveldcomplex en valt binnen de buitenplaatsbiotoop van landgoed Huis te Maarn.

In voorliggende cultuurhistorische notitie wordt gestart met het beleid en de plannen die van toepassing zijn op de ontwikkelingslocaties. Daarbij gaat het ondermeer om vigerende beleidsplannen van de provincie en gemeente. Aan de hand van een compacte kaartanalyse wordt de ruimtelijke ontwikkelingsgeschiedenis inzichtelijk gemaakt. Vervolgens wordt de huidige situatie in kaart gebracht en de stedenbouwkundige plannen van Terra Incognita besproken. Tot slot worden uitspraken gedaan over de cultuurhistorische impact van de plannen op de karakteristieken van de locaties en omgeving.

2

Beleid en plannen

Besluit ruimtelijke ordening en bestemmingsplan 'Buitengebied OMMA'

Voor de toekomstige bouwlocaties op landgoed Huis te Maarn dient een bestemmingsplanwijziging plaats te vinden. De toekomstige bouwlocaties hebben momenteel de bestemming 'natuur'. Voor locatie B geldt ook de dubbelbestemming 'Waarde - Landgoed en buitenplaats'.

(Cultuur)historisch onderzoek vormt sinds januari 2012 een verplicht onderdeel bij een bestemmingsplanwijziging (Bro art. 3.1.6). (Cultuur)historische waarden dienen nadrukkelijk te worden meegenomen in de toekomstige ontwikkeling van een locatie.

Buitenplaatsenbiotopen Utrecht 'Maarsebergse Flank', toelichting (2015)

De Provincie Utrecht heeft buitenplaatszones aangewezen waarbij buitenplaatsen een prominente bijdrage leveren aan de ruimtelijke samenhang en kwaliteit. De tiende buitenplaatszone betreft de Maarsebergse Flank, Prattenburg - Remmerstein. In deze buitenplaatszone liggen 16 buitenplaatsen met een uiteenlopende ontwikkelingsgeschiedenis en verschijningsvorm, maar met een gezamenlijke oriëntatie/uitzicht op de Gelderse Vallei. Landgoed Huis te Maarn ligt ook in deze buitenplaatszone en behoort tot de buitenplaatsen die eind 19^e eeuw/ begin 20^e eeuw gesticht zijn. Het zijn in die tijd met name kooplieden, bankiers en burgemeesters die opdrachtgever zijn. SB4 heeft in 2015 een toelichting geschreven waarin de karakteristieken en ambities ten aanzien van deze buitenplaatszone worden besproken. Samengevat gaat het om de volgende punten:

Karakteristieken

- situering op de hogere gronden, op de flank van de heuvelrug (in het bos);
- oriëntatie van de hoofdhuizen richting de Gelderse Vallei (van hoog naar laag);
- ruimtelijk onderscheid in twee clusters: ten noorden van de infrastructuur (De Viersprong, Het Berghuisje, De Hoogt en 't Stort) en ten zuiden (Kasteel Maarsbergen, Huis te Maarn, Zonheuvel en Stameren);
- met name vroeg 20ste-eeuwse buitenplaatsen;
- hoofdhuizen niet altijd even goed zichtbaar: verscholen in de rust van het bos;
- centraal in de parkaanleg gesitueerde hoofdhuizen;
- beperkte rol van water op de buitenplaatsen;
- beperkte rol van bosontginning, grootschalige bosontginning heeft al eerder plaatsgevonden;
- structurerende werking van de historische lijnen;
- tuin- en parkaanleg hoofdzakelijk landschappelijk. Eclectische en moderne vormen komen bij de meer reente buitenplaatsen voor in de vorm van stijl- en terrastuinen of grote zichtweides;
- inpassing van recreatievoorzieningen als tennisbanen en zwembaden.

Ambities

Voor de zone en zonedragers:

- behoud en herstel de belangrijkste structurerende lanen en zichtlijnen;
- behoud landschappelijke structuren, zoals ontginningsstructuren en (hout)wallen;
- behoud en versterk het buitenplaatsenlandschap met lanen, kleinschalige weidegebieden en open plekken in het bos.

Voor de buitenplaats en buitenplaatsdragere:

- behoud en versterk het representatieve karakter;
- behoud de dynamiek en ontwikkelingsmogelijkheden om binnen de buitenplaats te vernieuwen en kwaliteit toe te voegen, zonder de structuur aan te tasten;
- versterk de leesbaarheid van het landschap in de herkenbaarheid van de samenhang tussen de gebiedskarakteristieken (geomorfologische situering en gradiënt, bodemgesteldheid, landschap en landgebruik, ontginningslijnen) en de structuur van de buitenplaats (bijv. ligging vijvers, boomsoorten en beplantingssortiment, verkavelingspatroon en -richting, etc);

vervolg Voor de buitenplaats en buitenplaatsdragers:

- vergroot de herkenbaarheid van de eigen identiteit van de parkaanleg, die onder meer tot uiting komt in de stijlkenmerken, verschillende functies (bosbouw, landbouw, recreatie, etc), typerende beplantingen en ontwikkelingsgeschiedenis;
- behoud de continuïteit en eenheid van (zicht)lanen over de volle lengte van het tracé, waarbij de boomsoort en locatie zorgvuldig worden gekozen;
- behoud de openheid en continuïteit van de gehele zichtlijn (obstakelvrij), in ieder geval tot aan het zichtpunt (eind- of focuspunt).

Op de kaart is de buitenplaatszone Maarsbergse Flank, Prattenburg - Remmerstein te zien. De kleine kaart betreft de buitenplaatsbiotoop van landgoed Huis te Maarn. Te zien zijn het hoofdhuis, bijgebouwen, de druppelvormige weide, zichtlanen en zichtlijnen. De zichtlijnen komen voort uit het ontwerp van tuinarchitect P. Wattez (1906). De zichtlaan tussen het huis en de voormalige tuinmanswoning Maarnse Grindweg 41 is van eerdere tijd. Net buiten de biotoop ligt de moestuin van het landgoed.

● locatie ontmoetingsruimte/
werkschuur

*Buitenplaatszone Maarsbergse Flank, Prattenbrug - Remmerstein
en buitenplaatsbiotoop Huis te Maarn (inzet).*

*Bron: provincie-utrecht.nl;
webkaart.provincie-utrecht.nl*

3

Historische ontwikkeling

Aan de hand van een historische kaartenreeks wordt de ontwikkelingsgeschiedenis van de locaties e.o. inzichtelijk gemaakt. Gestart wordt met het landschap van de Utrechtse Heuvelrug, de Maarnse eng en landgoed Huis te Maarn. Daarna wordt ingezoomd op de locaties A en B.

Landschap Utrechtse Heuvelrug en Maarnse eng

De terreingesteldheid van de Utrechtse Heuvelrug biedt in de Vroege Middeleeuwen slechts beperkte mogelijkheden tot het aanleggen van bouwlanden. Alleen de flanken van de Heuvelrug zijn geschikt. Het agrarische systeem is gebaseerd op een gemengde bedrijfsvoering. De akkercomplexen, waar de akkers van verschillende boeren bijeen liggen, worden in Utrecht 'engen' genoemd. Engen komen op de Utrechtse Heuvelrug voor in een langgerekte strook tussen Zeist en Rhenen (de zuidwest-flank) en langs de noordoostflank, zoals de Maarnse- en Maarsbergse eng. Op de Maarsbergse eng is landgoed Maarsbergen ontstaan.

De Maarnse eng, waar later de kern van Maarn zich ontwikkelt, dateert uit de 11^e eeuw. Een kaart uit 1751 geeft een goed beeld van de eng. Aan de noordoostzijde van de eng ligt naar alle waarschijnlijkheid de oudste ontginning. Op de kaart is een reeks van boerderijen zichtbaar. Het merendeel van de eng bestaat uit bouwlanden en drieslanden*. De eng kent een open karakter. Maar een enkel perceel ingepland met bos en sommige bouwlanden worden omgeven met houtwallen (donkergroen). Aan de randen van de eng, nabij de heide gronden, ligt een aantal schaapskooien. De schapen grazen overdag op de heidergonden en overnachten in de schaapskooi. De mest is nodig voor het vruchtbaar houden van de bouwlanden. Ontwikkelingslocatie A ligt ook op de Maarnse eng en is aangegeven met een gele cirkel.

De Tiendkaart van de Maarnse eng uit 1751.

Bron: mmnatuurlijk.nl

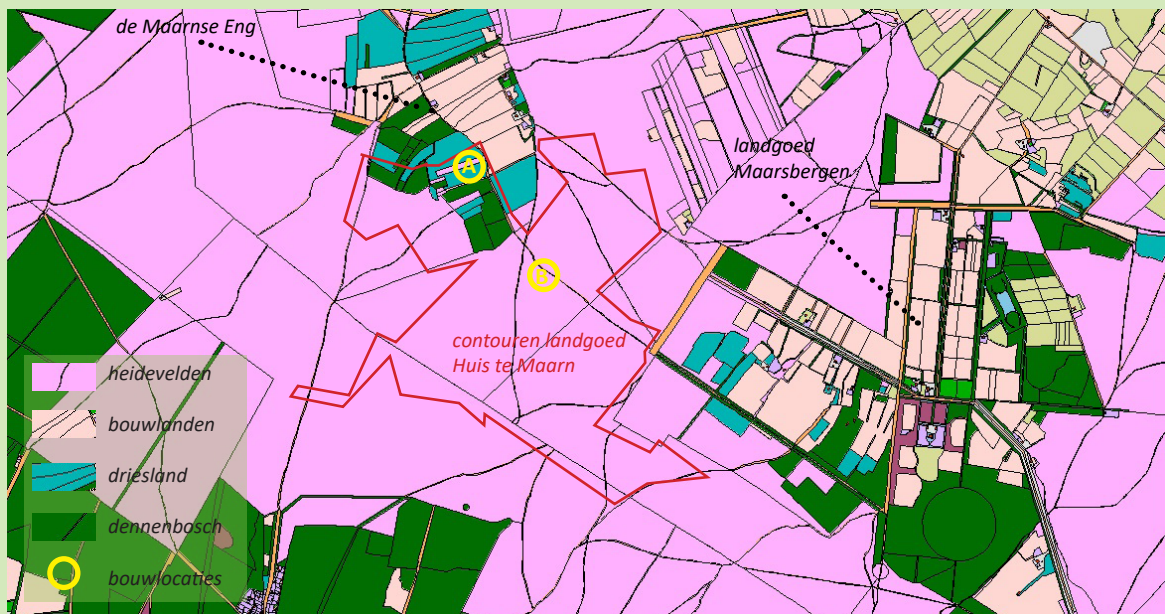
* dries(t)land = zijn weilanden die lange perioden als weidegronden worden gebruikt en af en toe als akker

Landgoed Huis te Maarn

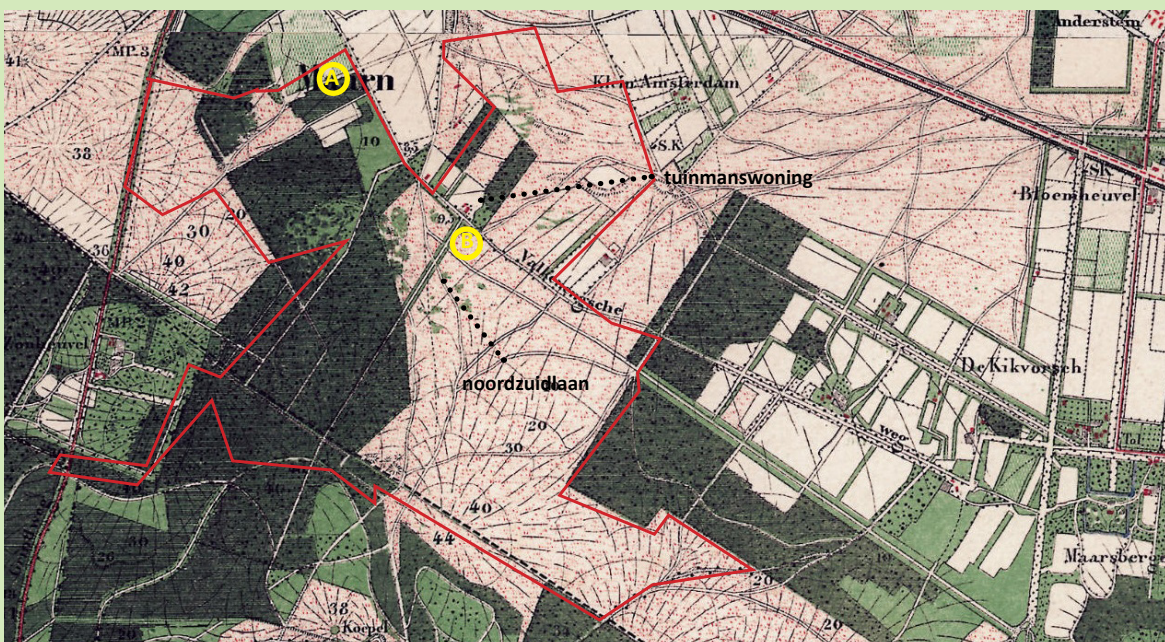
Het landgoed Huis te Maarn ligt op de Utrechtse Heuvelrug. Aan de hand van een historische kaartenreeks wordt een beeld gegeven van de landschappelijke ontwikkeling. Op de kaart is het landgoed globaal met rood omlijnd. De ontwikkelingslocaties zijn met een gele cirkel aangegeven.

Kaart 1832 | Op de kaart uit 1832 zijn de uitgestrekte heidevelden goed zichtbaar. De Maarnse Eng en de Maarsbergse eng, met landgoed Maarsbergen, zijn ontgonnen. Het gebied van landgoed Huis te Maarn bestaat in deze tijd nog uit heidevelden. Een uitzondering hierop vormt de noordwest hoek. Dit deel van het landgoed behoort tot de Maarnse Eng en is in gebruik als bouwland, driesland en dennenbos.

Historische kaart uit 1832.

Bron: HISGIS

Historische kaart 1872.

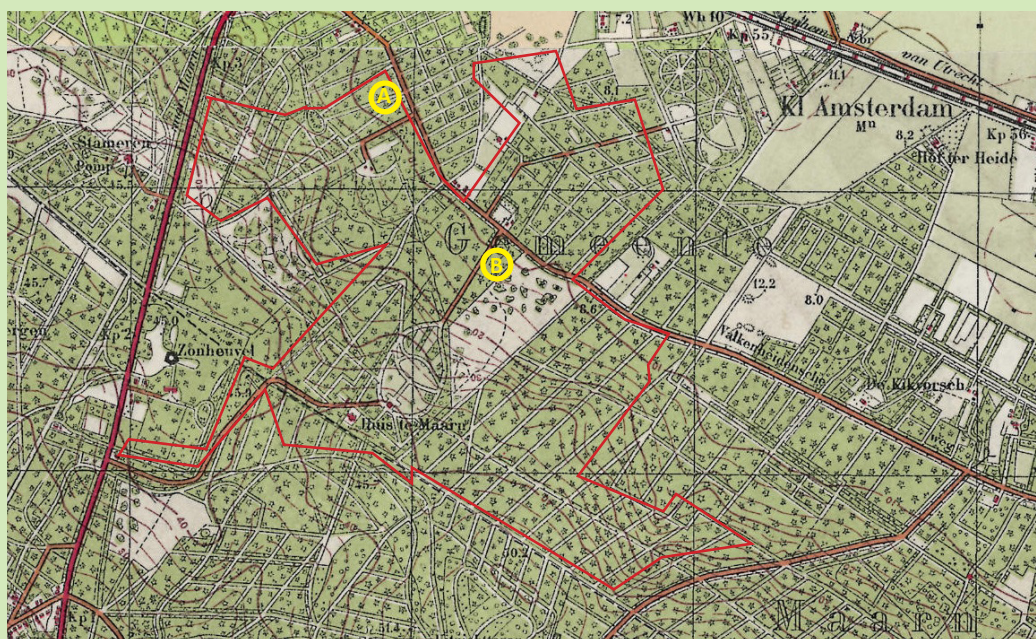
Bron: Topotijdreis.nl

Kaart 1872 | Tussen de Maarnse Eng en landgoed Maarsbergen is een doorgaande weg aangelegd. In de 19^e eeuw heet deze weg nog de Valkenengseweg (tegenwoordig Maarnse Grindweg). Vanaf de Valkenengseweg is een noordzuidlaan zichtbaar met aan weerszijden laanbeplanting. De tuinmanswoning (huidige adres Maarnse Grindweg 41) is in deze tijd gebouwd en ligt in de zichtlijn van deze laan. De heidevelden ten zuiden van de Maarnse eng zijn verder ontgonnen. De heidevelden worden ingeplant met bomen (dennen en loof).

Kaart 1941 | De noordzuidlaan vormt in de 20^e eeuw de basis voor de park- en tuinaanleg van Huis te Maarn. De aanleg wordt ontworpen rondom een theehuis, dat op een kunstmatige verhoging ligt. Dit theehuis maakt in 1915 plaats voor het huidige hoofdhuis van het landgoed. De aanleg van park en tuinen gingen dus vooraf aan de bouw van het huis. De heidevelden zijn grotendeels ontgonnen en hebben plaatsgemaakt voor dennenbossen. De Maarnse Eng en de Maarsbergse eng zijn als afzonderlijke ontginningen niet meer als zodanig zichtbaar.

Luchtfoto ca. 1950 | De luchtfoto toont het volledig aangelegde landgoed. Zichtbaar zijn de noordzuidlaan, de park- en tuinaanleg, de open weide en de druppelvormige padenstructuur bij het landhuis. Op de luchtfoto is goed te zien dat er zichtlijnen vanuit het huis bewust worden vrijgehouden van opgaande beplanting.

Kaart uit 1941.

Bron: Topotijdreis

Luchtfoto uit 1950.

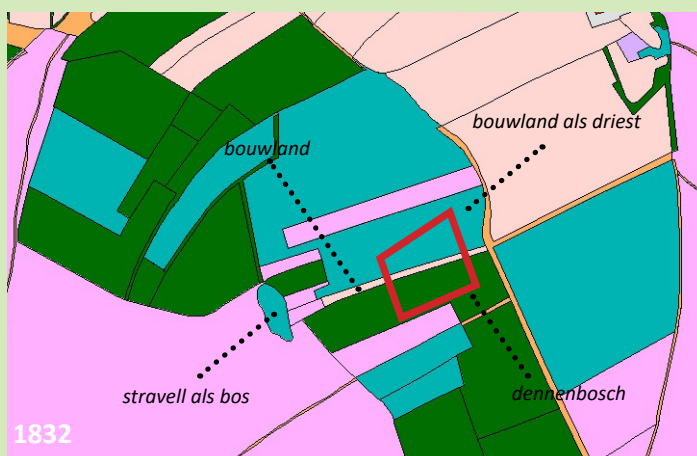
Bron: Provincie Utrecht

Historische ontwikkeling locatie drie woningen (locatie A)

Kaart 1751 | De vroegste kaart die een goed beeld geeft van deze locatie is een kaart uit 1751 van de eng van Maarn. De locatie is in gebruik als bouw- of driesland. Vlakbij de locatie staat een aantal schaapskooien.

Kaart 1832 | Op de kaart is het grondgebruik goed zichtbaar. Een aantal bouwlanden is inmiddels ingeplant met dennenbos (groen). Ook op de locatie is het zuidelijke perceel ingeplant met bomen. De huidige weg over de locatie is in gebruik als bouwland en loopt richting de plek van de schaapskooi. De schaapskooi is als zodanig niet meer aangegeven, maar wordt aangeduid met 'stravell als bos' (stravell = struikgewas).

Historische kaartenreeks.

Bron: HISGIS, topotijdreis, mmnatuurlijk.nl

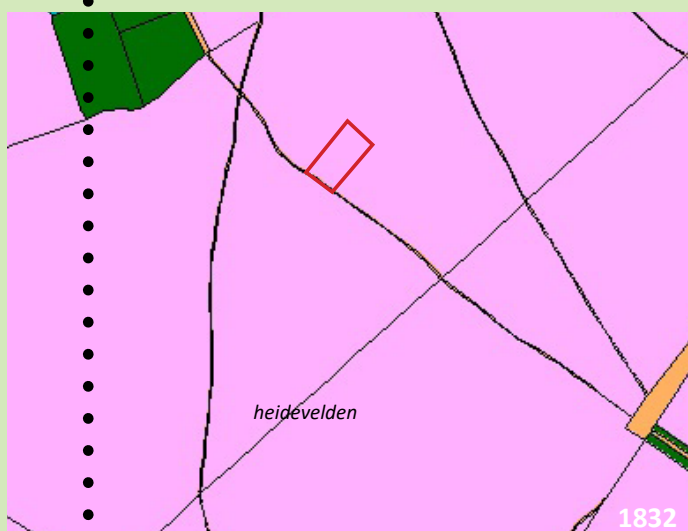
Kaart 1903 | Er is een aantal nieuwe wegen aangelegd. Ook over de locatie richting de voormalige plek van de schaapskooi. De huidige Maarnse Grindweg kent aan de westzijde een brede bosstrook met loofbomen. Op de locatie wordt de weg aan de noordzijde begeleid door een rij bomen. De locatie wordt doorsneden door een weg. Deze wordt aan de noordzijde begeleid door opgaande beplanting. De locatie kent nog steeds een open karakter.

Kaart 1922 | De meeste bouwlanden op de Maarnse Eng zijn ingeplant met bomen. Ook is er een systeem van paden/ wegen aangelegd voor de afvoer van het hout. Op de locatie is een diagonale weg aangelegd.

Historische ontwikkeling locatie ontvangstruimte/ werkschuur (locatie B)

Kaart 1832 | De locatie ligt midden in het heidegebied tussen de Maarnse Eng en landgoed Maarsbergen. De heide wordt doorsneden door een informeel padenstelsel.

Kaart 1874 | Er zijn nieuwe wegen over de heidevelden aangelegd. Een ervan is de Valkenengseweg. Deze ligt aan de noordzijde van de locatie en verbindt de Maarnse Eng met landgoed Maarsbergen. De weg wordt aan weerszijden begeleid met een rij bomen. Haaks op de Valkenengseweg is vanuit de tuinmanswoning een laan aangelegd, die niet veel later de basis vormt voor de parkaanleg van landgoed Huis te Maarn. Deze noordzuidlaan kent aan weerszijden een brede strook met opgaande beplanting.

Historische kaartenreeks.

Bron: HISGIS, topotijdreis

Kaart 1955 | Langs de ontwikkelingslocatie is aan de oostzijde een pad aangelegd. Dit pad verbindt de padenstructuur aan de noordzijde van de Maarnse Grindweg met het heideveld vlakbij het landhuis van landgoed huis te Maarn.

Kaart 1983 | Te zien is dat er vanuit het landhuis zichtlijnen aanwezig zijn. Deze zichtlijnen zijn in gebruik als heideveld en worden bewust open gehouden van opgaande beplanting. Het pad dat aan de oostzijde van de ontwikkelingslocatie ligt, bevindt zich in het verlengde van een van de zichtlijnen.

4

Huidige situatie

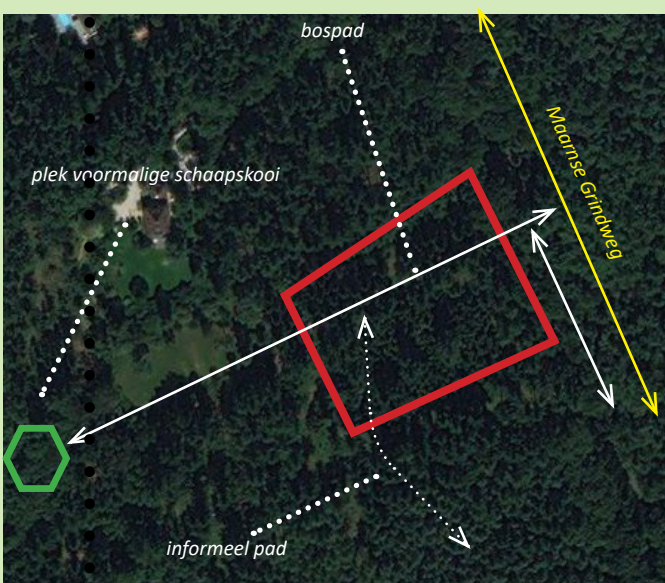
Locatie drie woonkavels (A)

De locatie voor de drie woonkavels is net als de ruime omgeving ingeplant met (dennen)bomen. Over de locatie loopt een bospad, dat richting de plek loopt van een voormalige schaapskooi. Deze schaapskooi lag aan de rand van de Maarnse eng aan de uitgestrekte heideveldencomplexen. Verder loopt er een informeel pad over de locatie.

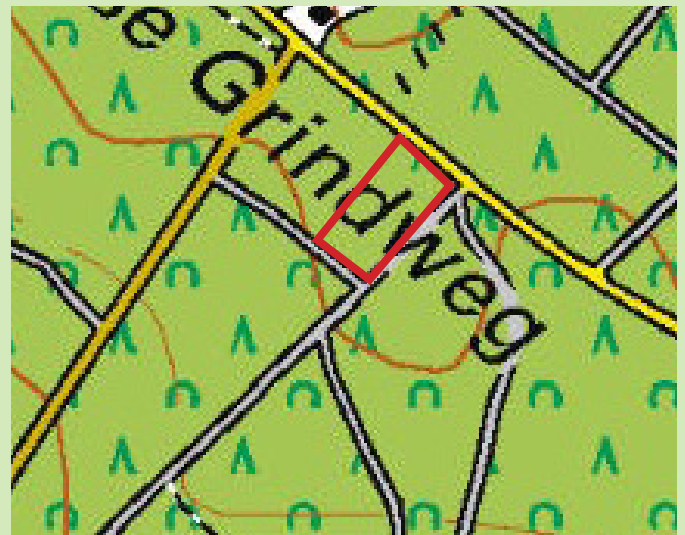
Locatie ontmoetingsruimte/ werkschuur (B)

De locatie voor de ontmoetingsruimte is ingeplant met dennenbomen en ligt centraler op het landgoed vlakbij de noordzuid zichtlaan richting Huis te Maarn. Deze laan kent een voornaam karakter door de opgaande laanbeplanting. Aan de oostzijde van de locatie loopt een pad dat minder voornaam is, maar wel een belangrijke rol speelt in de parkaanleg van het landgoed. Het pad sluit aan op een van de smalle heidestroken. Deze heidestroken worden bewust open gehouden als zichtlijnen vanaf het landhuis. Het pad ligt in het verlengde van een zichtlijn al is dit tegenwoordig niet meer als zodanig zichtbaar.

Locatie drie woonkavels (A)

Locatie ontmoetingsruimte/ werkschuur (B)

5

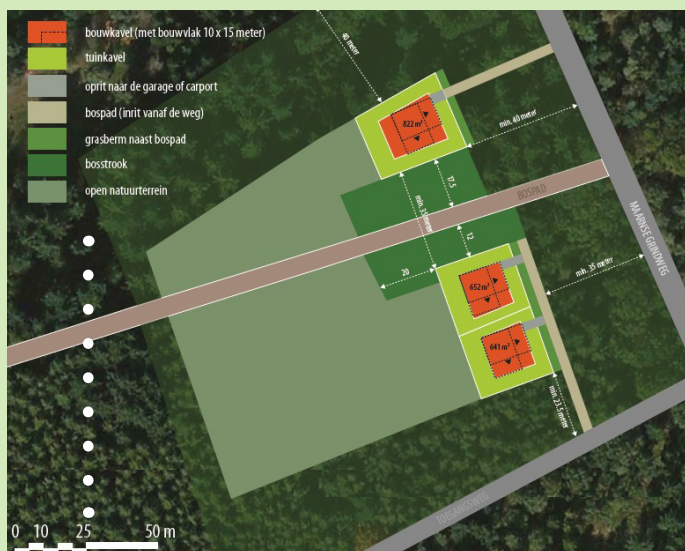
Toekomstige plannen

Terra Incognita heeft voor de plannen op het landgoed een stedenbouwkundig kader opgesteld. Onderstaande afbeeldingen geven de plannen weer van de bouw van drie woningen en een ontmoetingsruimte/ werkschuur aan de Maarnse Grindweg.

Drie woonkavels

Ontmoetingsruimte/ werkschuur

Bron: Terra Incognita

Drie woonkavels (locatie A)

Langs de Maarnse Grindweg nabij de toegangsweg richting het terrein van Houthandel J.G. van Dijk (Maarnse Grindweg 26) worden in het bos een drie woonkavels gerealiseerd. De kavels liggen op enige afstand van de openbare weg en gaan verscholen achter een brede bosstrook.

Terra Incognita besteedt in het rapport uitgebreid aandacht aan de wijze hoe men gekomen is tot de plannen. Samengevat zijn onderstaande uitgangspunten gehanteerd:

Bosstrook:

- Aan de noordzijde, langs de Maarnse Grindweg en aan de zuidzijde komt een brede bosstrook.
- Aan de zuidwestzijde komt een open natuurterrein met mogelijkheden voor heideherstel.
- Tussen de woonkavels ligt een brede bosstrook met het bestaande onverharde bospad.

Paden en structuren:

- Dit pad is en blijft opengesteld voor wandelaars op het landgoed.
- Aan weerszijden van het pad wordt bosplantsoen bijgeplant, dat zich op termijn kan ontwikkelen tot een bossingel met een onderbegroeiing van struiken.
- De ontsluiting van de woonkavels vindt plaats via een bospad met halfverharde rijsporen.

Bouwkavel:

- Binnen dit bouwvlak komt zowel het hoofdgebouw als alle aan- of uitbouwen.

Tuinkavel:

- Deze strook rondom de bouwkavel doet dienst als privétuin en heeft een groen boskarakter. Verharding is m.u.v. oprit en pad naar woning niet toegestaan.

Materiaal- en kleurgebruik bebouwing:

- Toepassing natuurlijke materialen: hout, aardse kleurtinten, een kapconstructie (zadeldak, grijze dakpannen of leisteen) en een houten veranda.

Erfafscheiding:

- Aan de voorzijde loopt de tuinkavel op natuurlijke wijze door in de groene berm van het bospad. Evt. erfscheiding d.m.v. greppel.
- Op de erfgrens tussen de twee aangrenzende tuinkavels wordt een 2 meter brede strook met bosstruweel aangeplant.
- De overgang van de tuinkavel naar het open natuurterrein wordt eveneens op natuurlijke wijze gemarkeerd.

Beplantingssoorten:

- Het bestaande bos rond de woonkavels is opgebouwd uit Grove Den, Douglasspar, Fijnspar en Japanse Lariks met wisselende onderbegroeiing.
- Waar nodig kan onderbegroeiing worden versterkt met een struiklaag. Evt. ook wintergroene inheemse soorten toe te passen.
- Ook op de erfgrens tussen de woonkavels kan deze vegetatie worden toegepast.
- Op de overgang naar het open natuurterrein kan de beplanting van dit bosstruweel overgaan in aspelidoorn (*Ulex Europaeus*, tot 2 meter hoogte) en Jeneverbes (*Juniperus Communis*, tot 5 meter).
- Aan de bosrand langs het open natuurterrein kan eventueel beplanting worden bijgeplant zodat een natuurlijke overgang wordt gecreëerd van het open veld naar het omliggende bosgebied.

Ontmoetingsruimte/ werkschuur (locatie B)

Naast de bouwlocatie voor drie woonkavels in het bos ligt op landgoed Huis te Maarn ook een bouwlocatie voor de nieuwbouw van een gebouw met een kleinschalige ontvangstruimte (met ondersteunende horeca) en een werkschuur.

Samengevat heeft Terra Incognita onderstaande uitgangspunten gehanteerd:

Bouwlocatie

- Door het gebouw in de zuidoosthoek van het bosperceel te concentreren, blijft het areaal aaneengesloten bos zo veel mogelijk behouden.
- De gekozen bouwlocatie sluit aan bij het idee om de ontvangstruimte/werkschuur te laten opgaan in het bos.
- Dit idee wordt versterkt door een groen dak en groene gevels die vanaf de straatzijde van maaiveldniveau geleidelijk aan oplopen.

Bouwmassa en -volume

- De dimensionering van het gebouw wordt afgestemd op de omvang van een klaslokaal met een keuken, toiletruimte, entree/garderobe en inpanidige bergingsruimte.
- Daarnaast is er behoefte aan een overdekte werkschuur van circa 100 m² (10 x 10 meter) voor gereedschappen en de stalling van groot materieel en voertuigen ten behoeve van het onderhoud en beheer van het bos.
- Aan de zuidzijde van het gebouw wordt daarnaast een strook van 5 meter gereserveerd om een (deels) overkapte buitenruimte of veranda te creëren, zodat bezoekers ook bij regenachtige weersomstandigheden in de gezonde buitenlucht kunnen verblijven.

Positionering op het perceel

- Binnen het perceel is een bouwperceel gesitueerd waarbinnen de ontvangstruimte/werkschuur komt.
- Het niet bebouwde deel van het perceel behoudt een boskarakter.
- Aan de zuidzijde van het gebouw dient een onbebouwde ruimte van tenminste 10 meter (en maximaal 20 meter) open te blijven zodat er in het gebouw voldoende licht kan toetreden en er een aantrekkelijke buitenruimte kan worden gecreëerd die gunstig op de zon is gelegen.

Ontsluiting en parkeren

- Ten noorden van het bouwperceel worden in het bos (informeel verspreid tussen de bomen) een beperkt aantal halfverharde parkeerplaatsen gerealiseerd.
- Het parkeerbos is direct toegankelijk vanaf de Maarnse Grindweg en krijgt een eigen afsluitbare in-/uitrit vanaf de weg.

Beeldkwaliteit

- Voor het gebouw wordt gekozen voor natuurlijke materialen (hout, boomstammen) en aardse kleuren.
- Het omliggende terrein behoudt zo veel als mogelijk het huidige boskarakter.

6

Conclusie

De bouw van drie woningen en een ontmoetingsruimte/ werkschuur op landgoed Huis te Maarn dient op een zorgvuldig manier plaats te vinden. Daarbij speelt cultuurhistorie een belangrijke rol. In voorliggend rapport is het vigerende beleid en zijn de plannen bekeken en is onderzoek verricht naar de cultuurhistorische ontwikkelingsgeschiedenis van het landgoed in het algemeen en de locaties in het bijzonder. In voorliggend hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de impact van de nieuwbouw op de cultuurhistorie

Impact nieuwe ontwikkelingen op cultuurhistorie Landgoed Huis te Maarn

Op de historische kaartenreeks (hoofdstuk 3) is te zien dat het van oorsprong diverse landschap van heidevelden, bouwlanden en bospercelen heeft plaatsgemaakt voor een uitgestrekt bosgebied en een rechtlijnig wegenpatroon dat is aangelegd om het hout efficiënt uit het bos weg te halen.

Het landgoed is ontstaan op de uitgestrekte heidevelden tussen de Maarnse eng en de Maarsbergse eng met landgoed Maarsbergen. Locatie A (drie woonkavels) maakt van oorsprong deel uit van de Maarnse eng. Op de eng komen van oorsprong bouw-, drieslanden, boswallen en een enkele bosperceel voor. Er wordt al in vroege tijd gewoond en ook de kern van Maarn is hier in latere tijd ontstaan. Vanuit cultuurhistorische oogpunt is het daarom niet bezwaarlijk dat er op de deze locatie een drietal woonkavels bijkomt. Locatie B daarentegen ligt op de oorspronkelijke uitgestrekte heidevelden. Naast de tuinmanswoning (Maarnse Grindweg 41), het huis van het landgoed en een enkel ander gebouw kent dit gebied geen bebouwing. De locatie maakt tegenwoordig deel uit van een uitgestrekt bosgebied waar wegen en lanen structuurbepalend zijn. Op een enkele plek is nog een heideveldje zichtbaar.

Vanuit cultuurhistorisch oogpunt ligt de bouw van een ontmoetingsruimte/ werkruimte gevoelig. Met de positionering, het volume en de inrichting van de onbebouwde buitenruimte dient zorgvuldig omgegaan te worden met de landschappelijke geschiedenis van de plek (heidecomplex, bosgebied). Dit vergroot de leesbaarheid van het (oorspronkelijke) gevarieerde landschap.

Locatie drie woonkavels (locatie A)

De drie woningen zijn zorgvuldig gepland op ruimte afstand van de Maarnse Grindweg. Zo blijft de Maarnse Grindweg een groen karakter houden. Een punt van aandacht betreft het pad dat de locatie doorsnijdt. Dit pad vormt vanuit historisch oogpunt een belangrijke structuur. Dit pad is op kaart uit de 19^e eeuw zichtbaar en leidt naar een schaapskooi die aan de rand van de heide gestaan heeft. Het pad kent van oorsprong een net zo voornaam karakter als het pad in het verlengde aan de overzijde van de Maarnse Grindweg. In de plannen wordt voorgesteld om aan weerszijden van het pad bosplantsoen aan te planten, dat zich op termijn kan ontwikkelen tot een bossingel (zie blz. 14). Vanuit cultuurhistorisch oogpunt wordt geadviseerd dit pad meer een laankarakter te geven en met de soort bomen aan te sluiten bij het pad aan de overzijde van de Maarnse Grindweg.

Voorgesteld wordt om aan de achterzijde van de woonkavels een open natuurterrein te maken. Op de historische kaartenreeks is te zien dat de locatie lange tijd in gebruik is als bouwland en driesland. Drieslanden zijn weilanden die lange perioden als weidegronden werden gebruikt en af en toe als akker. Dit had te maken met de schrale bodem. Geadviseerd wordt om bij de invulling van het natuurterrein deze historische situatie mee te nemen bij de inrichting. Het draagt bij aan de identiteit van de plek. Mogelijk kan er heide worden ingeplant of andere soorten die goed gedijen op schrale grond.

Locatie ontmoetingsruimte/ werkschuur (locatie B)

De locatie van de ontmoetingsruimte/ werkschuur ligt in de buitenplaatsbiotoop van landgoed Huis te Maarn. In deze biotoop dient zorgvuldig omgegaan te worden met karakteristieken. In het beleid van de provincie en gemeente wordt hier veel aandacht aan besteed (zie hoofdstuk 2). In grote lijn gaat het bij ontwikkelingen in een buitenplaatsbiotoop om behoud en herstel van de belangrijkste structurerende lanen en zichtlijnen, het versterken van de leesbaarheid van het landschap, het vergroten van de herkenbaarheid van de eigen identiteit en behoud van de continuïteit en eenheid van (zicht)lanen.

Ter hoogte van de locatie voor de ontmoetingsruimte/ werkschuur is een aantal structuren en elementen aanwezig die bepalend zijn voor de identiteit van het landgoed en waar rekening mee gehouden dient te worden bij de nieuwe ontwikkeling. Uit de historische kaartenreeks (hoofdstuk 3) komt naar voren dat de locatie lange tijd behoorde tot het uitgestrekte heidecomplex. In latere tijd is de locatie ingepland met bomen. Met het bouwplan wordt zoveel mogelijk aangesloten bij het boskarakter. Het gebouw vormt hierdoor ook een onopvallend element verscholen in het groen. Ook het parkeren vindt tussen de bomen plaats.

Aan de zuidzijde van het gebouw komt een onbebouwde zone. Dit heeft te maken met lichttoetreding en het creëren van een buitenruimte. Vanuit cultuurhistorie wordt geadviseerd om bij de inrichting van deze zone rekening te houden met de historie van de locatie en deze in te planten met heide.

Het bouwplan heeft rekening gehouden met de karakteristieke noordzuidlaan met laanbeplanting. De zichtlaan vormt een belangrijk structuurbepalend element tussen de tuinmanswoningen en het landhuis. De laan is aangelegd voordat het landhuis gebouwd is en heeft als basis gediend voor de opzet van het landgoed. De nieuwbouw wordt op gepaste afstand gerealiseerd en concurreert niet met deze zichtlaan. Het pad aan de zuidzijde van de locatie is een lijn die verband houdt met de parkaanleg rondom het landhuis. Het pad loopt in het verlengde van een smalle strook heide bij het landhuis die bewust wordt opgehouden van opgaande beplanting. Momenteel is deze zichtlijn niet meer goed zichtbaar. Vanuit cultuurhistorie wordt geadviseerd om bij de inrichting langs dit pad deze zichtlijn van en naar het landhuis te versterken. Dit kan door het aanbrengen van structurerende beplanting langs het pad. Verder dient dit pad vrij gehouden te worden van obstakels als parkeren en opslag

Bronnen en literatuur

Literatuur

- Barends, S., *Het Nederlandse landschap, een historisch - geografische benadering*, 2005.
- Blijdenstijn, R., *Tastbare tijd cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht*, mei 2005.
- Gemeente Utrechtse Heuvelrug, *Buitens op de Heuvelrug*, 1 maart 2012.
- Notten, van, *Toekomstvisie landgoed huis te Maarn*, maart 2016.
- Provincie Utrecht, *Leidraad behoud door ontwikkeling op historische buitenplaatsen*, juli 2014.
- Provincie Utrecht, *De Utrechtse Buitenplaatsenbiotoop*, 14 oktober 2014.
- Rooij, van A. *Buitenplaatsen op de Utrechtse Heuvelrug*, augustus 2017.
- SB4, *Toelichting Buitenplaatsbiotopen Utrecht Maarsbergse Flank, Prattenburg-Remmerstein*, oktober 2015.
- Terra Incognita, *Wonen in het bos & ontvangstruimte/ werkschuur, landgoed Huis te Maarn, steno-bouwkundig kader*, 10 april 2017.

Websites (oktober - november 2017)

- www.dbnl.org
- www.hisgis.nl
- www.mmnatuurlijk.nl
- www.utrechtsebuitenplaatsen.nl
- www.provincie-utrecht.nl
- www.rijksmonumenten.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.topotijdreis.nl
- webkaart.provincie-utrecht.nl

Luchtfoto's en Kaarten

- Tiendkaart van Maarn 1751
- Kadastrale Minuut 1811 – 1832, Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT)
- Luchtfoto 1950
- Historische kaarten 1872, 1903, 1922, 1941, 1955, 1983

Bijlage 1 Boorgegevens

nummer	x coördinaat (m)	y coördinaat (m)	maaiveldhoogte (cm) NAP	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	bodemhorizonten	overig
1	153293	452204	1032	0	5			uiterst grof	bruin	kalkloos	O-horizont	
				5	20	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-wit-grijs	kalkloos		matig grote spreiding
				20	60	zand	zwak siltig;zwak grindig;zwak humeus	matig fijn	grijs-bruin	kalkloos		matig grote spreiding; vlekkerig; omgewerkt
				60	70	zand	zwak siltig;zwak grindig;zwak humeus	matig fijn	licht-grijs-bruin	kalkloos	BC-horizont	matig grote spreiding
				70	100	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding
2	153339	452222	976	0	10	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-wit-grijs	kalkloos		vermengd met strooisellaag
				10	50	zand	zwak siltig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos	A-horizont	matig kleine spreiding; plaggendek
				50	60	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs-bruin	kalkloos		matig grote spreiding
				60	70	zand	zwak siltig;zwak grindig;zwak humeus	matig fijn	bruin	kalkloos	B-horizont	matig grote spreiding
				70	100	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-grijs	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding
3	153383	452235	962	0	5				bruin	kalkloos	O-horizont	
				5	40	zand	zwak siltig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos	A-horizont	matig grote spreiding; plaggendek
				40	50	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs-bruin	kalkloos		matig grote spreiding
				50	60	zand	zwak siltig;zwak grindig;zwak humeus	matig fijn	geel-bruin	kalkloos	B-horizont	matig grote spreiding
				60	70	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-bruin	kalkloos	BC-horizont	matig grote spreiding
				70	100	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-bruin-grijs	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding
4	153371	452265	950	0	10				bruin	kalkloos	O-horizont	
				10	55	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos	A-horizont	weinig witte vlekken;matig grote spreiding; plaggendek
				55	65	zand	zwak siltig;zwak grindig;zwak humeus	matig fijn	grijs-bruin	kalkloos		weinig grijze vlekken;matig grote spreiding
				65	75	zand	zwak siltig;zwak grindig;zwak humeus	matig fijn	licht-grijs-bruin	kalkloos	BC-horizont	matig grote spreiding

nummer	x coördinaat (m)	y coördinaat (m)	maaiveldhoogte (cm) NAP	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	bodemhorizonten	overig
5	153309	452252	963	75	100	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding
				0	5				bruin	kalkloos	O-horizont	
				5	40	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos	A-horizont	matig grote spreiding; plaggendek
				40	50	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs-bruin	kalkloos		matig grote spreiding
				50	60	zand	zwak siltig;zwak grindig;zwak humeus	matig fijn	bruin	kalkloos	B-horizont	matig grote spreiding
				60	70	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-bruin	kalkloos	BC-horizont	matig grote spreiding
6	153268	452269	1003	70	100	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding
				0	5				bruin	kalkloos	O-horizont	
				5	10	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-wit-grijs	kalkloos		matig grote spreiding
				10	60	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos	A-horizont	matig grote spreiding; plaggendek
				60	75	zand	zwak siltig;zwak grindig;zwak humeus	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos		weinig grijze vlekken;matig grote spreiding
				75	90	zand	zwak siltig;zwak grindig;zwak humeus	matig grof	bruin	kalkloos	B-horizont	matig grote spreiding
7	153321	452294	972	90	110	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig grof	licht-geel-bruin	kalkloos	BC-horizont	matig grote spreiding
				110	130	zand	zwak siltig;zwak grindigOp	matig grof	licht-oranje-grijs	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding; zand met ijzerhuidjes
				0	5				bruin	kalkloos		
				5	30	zand	zwak siltig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos		weinig grijze vlekken;matig grote spreiding;gebl korrels
				30	60	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos	A-horizont	matig grote spreiding; plaggendek
				60	70	zand	zwak siltig;zwak grindig;zwak humeus	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos		weinig grijze vlekken;matig grote spreiding
8	153352	452315	966	70	85	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-grijs-bruin	kalkloos	BC-horizont	matig grote spreiding
				85	100	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding
				100	120	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-grijs	kalkloos	C-horizont	matig kleine spreiding
				0	30	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos		matig grote spreiding;gebl korrels

nummer	x coördinaat (m)	y coördinaat (m)	maaiveldhoogte (cm) NAP	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	bodemhorizonten	overig
9	153779	451719	1029	30	70	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos	A-horizont	matig grote spreiding; plaggendek
				70	80	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs-bruin	kalkloos		matig grote spreiding
				80	85	zand	zwak siltig;zwak grindig;zwak humeus	matig fijn	bruin	kalkloos	B-horizont	matig grote spreiding
				85	95	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-grijs-bruin	kalkloos	BC-horizont	matig grote spreiding
				95	120	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding
				0	5				bruin	kalkloos	O-horizont	
				5	20	zand	zwak siltig;matig grindig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos	AE-horizont	matig grote spreiding;gebl korrels
				20	22	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-wit-grijs	kalkloos	E-horizont	matig grote spreiding
				22	30	zand	zwak siltig;matig grindig;matig humeus	matig fijn	donker-bruin	kalkloos	Bh-horizont	matig grote spreiding
				30	70	zand	matig siltig;sterk grindig; zwak humeus	matig fijn	grijs-bruin	kalkloos	B-horizont	spoor grijze vlekken;matig grote spreiding
10	153796	451737	988	70	100	zand	matig siltig;sterk grindig	matig grof	licht-bruin-geel	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding
				0	5				bruin	kalkloos	O-horizont	
				5	15	zand	zwak siltig;sterk humeus	matig fijn	donker-zwart-grijs	kalkloos	A-horizont	matig grote spreiding
				15	25	zand	zwak siltig;zwak grindig;zwak humeus	matig fijn	licht-bruin-grijs	kalkloos	AE-horizont	matig grote spreiding;gebl korrels
				25	40	zand	zwak siltig;matig grindig;matig humeus	matig fijn	grijs-bruin	kalkloos	Bh-horizont	matig grote spreiding
				40	70	zand	matig siltig;sterk grindig;zwak humeus	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos	B-horizont	matig grote spreiding
				70	100	zand	zwak siltig;sterk grindig	matig fijn	licht-bruin-geel	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding
11	153811	451753	960	0	5				bruin		O-horizont	
				5	20	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	donker-bruin-grijs	kalkloos	AB-horizont	matig grote spreiding
				20	35	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	bruin	kalkloos	Bh-horizont	matig grote spreiding
				35	60	zand	zwak siltig;matig grindig;zwak humeus	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos	B-horizont	weinig grijze vlekken;matig grote spreiding;bioturbatie
				60	90	zand	zwak siltig;matig grindig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding; weinig roestvlekken
12	153836	451750	983									

nummer	x coördinaat (m)	y coördinaat (m)	maaiveldhoogte (cm) NAP	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	bodemhorizonten	overig
13	153815	451730	992	0	50	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos	A-horizont	matig grote spreiding
				50	60	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-bruin-geel	kalkloos		veel donker-grijze vlekken;matig grote spreiding;omgewerkte grond
				60	90	zand	zwak siltig;matig grindig	matig fijn	licht-bruin-geel	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding
				0	5				bruin	kalkloos	O-horizont	
				5	20	zand	zwak siltig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos	AE-horizont	matig grote spreiding;weinig plantenresten;gebl korrels
				20	30	zand	zwak siltig;zwak grindig;matig humeus	matig fijn	bruin	kalkloos	Bh-horizont	matig grote spreiding
14	153800	451715	1046	30	60	zand	matig siltig;sterk grindig;zwak humeus	matig fijn	grijs-bruin	kalkloos	B-horizont	matig grote spreiding
				60	90	zand	matig siltig;sterk grindig	matig fijn	licht-bruin-geel	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding
				0	5				bruin	kalkloos	O-horizont	
				5	10	zand	zwak siltig;zwak humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos	AE-horizont	matig grote spreiding;gebl korrels
				10	15	veen	sterk zandig		zwart	kalkloos	AE-horizont	gebl korrels
				15	20	zand	zwak siltig;zwak grindig	matig fijn	licht-grijs	kalkloos	E-horizont	matig grote spreiding
				20	70	zand	matig siltig;matig grindig;zwak humeus	matig fijn	grijs-bruin	kalkloos	B-horizont	weinig grijze vlekken;matig grote spreiding;bioturbatie
				70	120	zand	zwak siltig;matig grindig	matig fijn	licht-bruin-geel	kalkloos	C-horizont	matig grote spreiding

